

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ondřej Mikuláš

UKONČENÍ ÚČASTI VE SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM A AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Horáček, Ph.D.

Katedra: obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. února 2012

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3. února 2012

Podpis

Poděkování:

„Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Tomáši Horáčkovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při přípravě této diplomové práce.“

Obsah

ÚVOD	1
1. ÚČAST NA OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI A JEJÍ ZÁNİK OBECNĚ	3
2. UKONČENÍ ÚČASTI VE SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM	5
2.1 Dohoda společníků.....	7
2.2 Převod obchodního podílu	9
2.2.1 Převod obchodního podílu na jiného společníka.....	9
2.2.2 Převod obchodního podílu na třetí osobu.....	11
2.2.3 Smlouva o převodu obchodního podílu	12
2.2.4 Účinky převodu obchodního podílu.....	16
2.3 Zrušení účasti soudem.....	17
2.4 Vyloučení společníka	19
2.4.1 Porušení povinnosti splatit vklad	20
2.4.2 Závažné porušení povinností společníka.....	23
2.5 Prohlášení konkursu na majetek společníka, zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku nebo pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu nebo vydání exekučního příkazu k postižení obchodního podílu	26
2.5.1 Prohlášení konkursu na majetek společníka.....	27
2.5.2 Zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku	28
2.5.3 Pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu společníka.....	29
2.5.4 Vydání exekučního příkazu k postižení obchodního podílu společníka	29
2.6 Smrt společníka fyzické osoby, zánik společníka, právnické osoby.....	29
2.6.1 Smrt společníka, fyzické osoby.....	29
2.6.2 Zánik společníka, právnické osoby	30
2.7 Zánik společnosti	31
2.8 Důsledky ukončení účasti společníka v SRO.....	31
2.8.1 Uvolněný obchodní podíl.....	32
2.8.2 Vypořádací podíl.....	34
2.8.3 Změna společenské smlouvy.....	35
3. UKONČENÍ ÚČASTI V AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI.....	36
3.1 Převod akcií.....	38
3.1.1 Převod akcie na majitele	39
3.1.2 Převod akcie na jméno	41

3.1.3	Převod zaknihovaných akcií.....	42
3.1.4	Převod akcií v některých speciálních případech	43
3.2	Prodlení se splacením jmenovité hodnoty upsaných akcií.....	44
3.3	Uplatnění práva na výkup účastnických cenných papírů – squeeze out	48
3.3.1	Svolání valné hromady, přijetí usnesení	49
3.3.2	Protiplnění, jeho výše a soudní přezkum	50
3.3.3	Přechod účastnických cenných papírů	52
3.3.4	Zvláštní postup v případě cenných papírů obchodovaných na regulovaném trhu 53	
3.4	Snížení základního kapitálu stažením akcií z oběhu	53
3.5	Zánik AS	54
	ZÁVĚR	55
	Seznam zkratk	56
	Použitá literatura	58

ÚVOD

Záměrem této diplomové práce je posouzení a zhodnocení některých vybraných příčin a důsledků ukončení účasti společníků ve společnosti s ručením omezeným (dále jen „SRO“) a akciové společnosti (dále jen „AS“) jednak z pohledu aktuálně účinné právní úpravy a dále rovněž s letným přihlédnutím k příslušné úpravě v rámci navrhovaného znění nového občanského zákoníku¹ a zejména zákona o obchodních korporacích², která v současné době začíná s ohledem na stav legislativního projednávání zmiňovaných norem nabírat značně na významu. Při vypracování této diplomové práce jsem rovněž přihlédl k historickému vývoji některých posuzovaných právních norem.

Ačkoli původně zamýšlené téma diplomové práce bylo podstatně širší – společníci v jednotlivých formách obchodních společností – rozhodl jsem se jej po předchozí konzultaci s vedoucím diplomové práce zásadně zúžit, a to především proto, že právní oblast dotýkající se postavení společníků v jednotlivých formách obchodních společností je takového rozsahu, že neumožňuje zodpovědné rozpracování dané problematiky v rozsahu odpovídajícímu diplomové práci. Rovněž jsem se rozhodl zaměřit se výlučně na SRO a AS, a to zejména z toho důvodu, že se jedná o nejrozšířenější formy obchodních společností v České republice³, a tudíž se s nimi lze v praxi setkat nejčastěji v souvislosti s řešením problematických otázek týkajících se ukončení účasti. Téma této diplomové práce považuji po provedeném zúžení blíže popsáném v předchozích větách za praktičtěji uchopitelné, zejména umožňující zaměření na konkrétní problematické otázky související s tématem této diplomové

¹ Návrh nového občanského zákoníku byl dne 9.11.2011 schválen ve třetím čtení Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky jakožto sněmovní tisk č. 362/3.

² Návrh zákona o obchodních korporacích byl dne 16.12.2011 schválen ve třetím čtení Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky jakožto sněmovní tisk č. 363/3.

³ Dle údajů obsažených v Administrativním registru ekonomických subjektů vedeného Ministerstvem financí České republiky a dostupném na webové adrese <http://www.info.mfcr.cz/ares/> je ke dni 18.1.2012 v České republice registrováno:

- (a) 333.783 aktivních společností s ručením omezeným
- (b) 25.027 aktivních akciových společností;
- (c) 7.425 aktivních veřejných obchodních společností; a
- (d) 753 aktivních komanditních společností.

práce. Zcela záměrně se v rámci této diplomové práce nevěnuji nadnárodním formám korporací, tj. evropskému hospodářskému zájmovému sdružení, evropské akciové společnosti a evropské družstevní společnosti, a to z důvodu specifické úpravy těchto forem podnikání, nicméně problematice ukončení účasti v těchto nadnárodních formách podnikání bych se rád věnoval v budoucnu v rámci odborné publikační činnosti v nepřímé návaznosti na tuto diplomovou práci.

Diplomovou práci jsem se rozhodl rozdělit na dvě v zásadě samostatné části; každá vztahující se k dané formě obchodní společnosti, tj. k SRO a AS. V případech, kdy právní úprava ukončení účasti společníků v SRO a AS je obdobná, případně na sebe vzájemně odkazuje, uvádím křížové odkazy na příslušné části textu a poukazy na případné podobnosti či odlišnosti.

Záměrem této práce je postihnout zejména praktické otázky ukončení účasti společníků v SRO a AS, z tohoto důvodu v této práci akcentuji právě situace, které nastávají v praxi nejčastěji, případně které jsou z pohledu praktické aplikace práva problematické či je lze považovat za nedořešené. Z výše uvedených důvodů jsem se snažil při přípravě této diplomové práce vycházet nikoli pouze z odborné literatury vztahující se k dané problematice, nýbrž rovněž velkou měrou z rozhodnutí soudů České republiky, zejména pak z rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky, jehož názory v řadě případů právo obchodních společností fakticky dotváří. V případě zásadních nedostatků současné právní úpravy jsem se pokusil rovněž nastínit možnost legislativního řešení k odstranění těchto nedostatků.

Tato diplomová práce je vypracována dle stavu právního řádu ke dni 18. ledna 2012.

1. ÚČAST NA OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI A JEJÍ ZÁNIK OBECNĚ

Z hlediska předmětu této práce je v první řadě nezbytné vymezit, co lze rozumět účastí na obchodní společnosti. Zde je dle mého názoru nutné zdůraznit, že obchodní společnost, jakožto právnická osoba, má sama právní subjektivitu, tj. způsobilost mít práva a povinnosti, a to v souladu s ustanovením § 18 odst. 1 OZ. Obchodní společnost tedy nelze zaměňovat s jejími společníky, neboť se jedná o dva (či více) zcela samostatné subjekty. Dalo by se konstatovat, že pojem účasti na společnosti je neodlučně spjat s pojmem vkladu, což lze dovodit např. ze zákonné definice vkladu dle ustanovení § 59 odst. 1 ObchZ, podle kterého se vkladem rozumí „*souhrn peněžních prostředků ... nebo jiných penězi ocenitelných hodnot ..., které se určitá osoba zavazuje vložit do společnosti za účelem nabytí nebo zvýšení účasti ve společnosti.*“. Z uvedeného vymezení vkladu lze tedy dovodit, že nabytí a rozsah účasti přímo úměrně souvisí se vkladem daného společníka. Uvedené však neplatí zcela bezvýjimečně, čímž se dostávám k velmi podstatné otázce, a sice otázce rozdělení obchodních společností na kapitálové a osobní.

Zatímco osobní společnosti, typicky představované komanditní společností a veřejnou obchodní společností⁴, stojí na „*osobnosti společníků, na jejich odborných znalostech, manažerských schopnostech*“⁵, v kapitálových společnostech, představovaných typicky akciovou společností, vystupuje do popředí v podstatě výlučně kapitálová účast společníků. V případě osobních společností je tedy účast na společnosti vázaná na konkrétně určené osoby, a je proto zpravidla nepřenositelná⁶, v případě kapitálových společností jde primárně o účast v podobě kapitálových prostředků, a proto nejsou toliko podstatné osobní vlastnosti konkrétních společníků a účast může být zpravidla volně převoditelná.

⁴ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnické osoby jako podnikatelé*, str. 7.

⁵ PELIKÁNOVÁ, Irena, Stanislav PLÍVA, Stanislava ČERNÁ, Zdeněk PŘIBYL, Jiří VÍT a Marie ZAHRADNÍČKOVÁ. *Obchodní právo: I. díl*, str. 166.

⁶ Tamtéž, str. 166.

Kapitálové společnosti jsou charakterizovány v první řadě absencí či omezením ručení společníků za závazky společnosti⁷ a s tím související povinností vytvářet základní kapitál⁸. S ohledem na oddělení společníků kapitálových společností od společností samotné rovněž zákon v případě kapitálových společností vyžaduje povinně vytvoření konkrétních orgánů takových společností. Samotný obchodní zákoník výslovně rozlišení na kapitálové a osobní společnosti neobsahuje, v tomto ohledu však přinese určitou změnu Návrh ZOOK, neboť v ustanovení § 1 odst. 2 výslovně zavádí rozlišování na osobní společnosti (veřejná obchodní společnost a komanditní společnost) a kapitálové společnosti (SRO a AS). Návrh ZOOK tedy v tomto ohledu nereflektuje určité smíšené znaky SRO (viz dále).

Jak jsem již nastínil výše, v rámci této diplomové práce se hodlám věnovat výlučně kapitálovým společnostem, tj. SRO (k poněkud sporné povaze SRO někde na pomezí společnosti osobní a společnosti kapitálové viz níže) a AS. Ukončení účasti v kapitálových společnostech zpravidla nesouvisí se zánikem příslušné společnosti, nýbrž s přechodem či převodem příslušné účasti ze stávajícího společníka (akcionáře) na jinou osobu, z tohoto důvodu níže akcentuji především tyto situace. Nicméně lze konstatovat, že ukončení účasti v obchodních společnostech lze zpravidla dělit zejména dle dvou kritérií:

- (a) zda dochází v souvislosti s ukončením účasti k zániku dané obchodní společnosti či nikoli (typicky dochází k zániku v případě společností osobních); a
- (b) zda k ukončení účasti dochází dobrovolně (tj. z popudu daného společníka) či nikoli (tj. na základě skutečnosti mimo sféru vlivu příslušného společníka).

V důsledku zániku účasti na obchodní společnosti zpravidla dochází ke vzniku nároku na určité finanční vypořádání, které dle způsobu ukončení účasti pochází buď přímo z prostředků dané společnosti (vypořádací podíl – viz část 2.8.2, podíl na likvidačním zůstatku – viz část 2.7 a 3.5), nebo jej hradí třetí osoba, zpravidla nový

⁷ PELIKÁNOVÁ Irena, Stanislava Černá a kol. *Obchodní právo: 2, Společnosti obchodního práva a družstva*, str. 383.

⁸ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právníkové osoby jako podnikatelé*, str. 8 a dále DVORÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 12.

nabyvatel účasti na společnosti (např. nabyvatel obchodního podílu). V případě nedobrovolného ukončení účasti není vyloučené, že daná účast na společnosti nepřejde ihned na třetí osobu, čímž může dojít např. k vytvoření tzv. uvolněného obchodního podílu (k tomu blíže viz část 2.8.1)

2. UKONČENÍ ÚČASTI VE SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM

Ačkoli bývá SRO označována jako kapitálová společnost, jak je uvedeno výše, lze v jejím případě shledat rovněž určité prvky společnosti osobní – zejména určitou byť časově a rozsahem omezenou formu ručení společníků za závazky společnosti – konkrétně pak v souladu s ustanovením § 105 odst. 1 a 106 odst. 2 ObchZ ručí společníci SRO společně a nerozdílně za její závazky do okamžiku zápisu splacení vkladů do obchodního rejstříku, a to v rozsahu souhrnu všech nesplacených vkladů⁹ (v tomto ohledu není plánována změna, totožné ručení upravuje rovněž ustanovení § 138 Návrhu ZOOK). Je tedy zřejmé, že označení SRO jakožto kapitálové společnosti je užíváno spíše pro účely zjednodušení, v odborné literatuře je však SRO označována rovněž za tzv. společnost smíšenou¹⁰, tedy společnost nesoucí jak znaky společnosti osobní, tak společnosti kapitálové. Vytvoření určitého mezistupně mezi osobní a kapitálovou společností považuji v případě SRO za více než vhodné, nicméně pro účely zákonné úpravy nikoli nezbytné, uplatnění tedy najde dle mého názoru právě v odborné literatuře.

Z hlediska předmětu této práce je však podstatný jiný charakteristický znak kapitálových společností odlišující tyto od společností osobních. Dojde-li totiž v případě osobní společnosti k zániku účasti společníků (resp. neomezeně ručících společníků

⁹ V tomto ohledu došlo v minulosti k podstatné novelizaci ustanovení § 106 ObchZ. Zatímco nyní ručí společníci SRO za stanovených podmínek v rozsahu výše všech nesplacených vkladů, tj. nesplacených vkladů všech společníků, do 31.12.2000 ručili pouze v rozsahu výše svého nesplaceného vkladu, tedy bez ohledu na splacení či nesplacení vkladů ostatních společníků. Změnu přinesla novela č. 370/2000 Sb.

¹⁰ Např. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným* str. 5.

v případě komanditní společnosti), dochází k jejich zrušení. V případě kapitálových společností, a rovněž tedy SRO, tomu tak ovšem bez dalšího není.¹¹

V souladu s ustanovením § 148 ObchZ není společníkům SRO umožněno ze společnosti vystoupit výlučně na základě jednostranného právního úkonu daného společníka, tedy formou jakési výpovědi společníka či obdobným způsobem. Obchodní zákoník však upravuje celou řadu případů, kdy účast společníka v SRO zaniká, a to ať již dobrovolně z podnětu společníka (viz písm. (a) až (c) níže) či nedobrovolně z podnětu třetí osoby (viz písm. (d) níže), případně na základě jiné skutečnosti (viz písm. (e) a (f) níže). Dle aktuálně účinného znění obchodního zákoníku tedy můžeme rozlišovat následující způsoby ukončení účasti společníka SRO na společnosti¹²:

- (a) dohodou společníků;
- (b) převodem obchodního podílu;
- (c) zrušením účasti soudem;
- (d) vyloučením společníka;
- (e) prohlášením konkursu na majetek společníka, zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku, pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu či vydáním exekučního příkazu k postižení obchodního podílu;
- (f) smrtí společníka, fyzické osoby, případně zánikem společníka, právnické osoby;
a
- (g) zánikem společnosti.

V následující části uvádím souhrn poznatků týkajících se jednotlivých způsobů ukončení účasti společníka na SRO – tj. v částech 2.1 až 2.7. V části 2.8 jsou pak obecně shrnuty důsledky ukončení účasti společníka, zejména otázka vypořádacího podílu a uvolněného obchodního podílu.

¹¹ Tamtéž, str. 6.

¹² ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnické osoby jako podnikatelé*, str. 204 a dál.

Výčet možných způsobů ukončení účasti na SRO zůstává v podstatě totožný rovněž dle úpravy Návrhu ZOOK s určitými odlišnostmi, které jsou zmíněny dále v textu.

Pro úplnost uvádím, že účast na SRO může být ukončena rovněž vystoupením společníka v souvislosti se změnou právní formy dle zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností, ve znění pozdějších právních předpisů. S ohledem na skutečnost, že přeměny obchodních společností představují speciální problematiku upravenou zvláštním právním předpisem, není tento způsob ukončení účasti na SRO dále reflektován v rámci této práce, neboť se domnívám, že přesahuje její téma.

2.1 Dohoda společníků

SRO je v souladu s ustanovením § 57 odst. 1 ObchZ zakládána uzavřením společenské smlouvy všemi zakladateli (s výjimkou jednočlenné SRO, která je založena zakladatelskou listinou). Logickým důsledkem smluvní podstaty SRO je při respektování zásady smluvní volnosti možnost ukončení účasti společníka SRO stejným způsobem jakým tato účast vzniká, tedy smluvním ujednáním učiněným všemi společníky – dohodou o ukončení účasti¹³. Stranou dohody o ukončení účasti tedy není předmětná společnost, neboť tato zcela logicky není ani stranou společenské smlouvy. Ustanovení § 149a ObchZ, které tento způsob ukončení účasti na SRO výslovně předpokládá, bylo do textu zákona začleněno až novelou č. 142/1996 Sb.; možnost ukončení účasti v SRO na základě dohody společníků byla však právní teorií připuštěna i před datem účinnosti této novely¹⁴, a to právě s přihlédnutím ke smluvní povaze založení SRO.

Zákonná úprava tohoto způsobu zániku účasti na SRO obsažená v ustanovení § 149a ObchZ je velmi stručná, v zásadě pouze stanoví možnost ukončení účasti společníka na SRO dohodou a dále uvádí formální náležitosti takové dohody, kterými jsou (i) písemná forma a (ii) úředně ověřené podpisy všech společníků.

¹³ PELIKÁNOVÁ, Irena, Stanislav PLÍVA, Stanislava ČERNÁ, Zdeněk PŘIBYL, Jiří VÍT a Marie ZAHRADNÍČKOVÁ. *Obchodní právo: I. díl*, str. 304.

¹⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník Komentář*, str. 272.

V souladu s ustanovením § 149a ObchZ musí být tedy dohoda o ukončení účasti učiněna všemi společníky, tj. včetně společníka, jehož účasti se dohoda týká. Z povahy dohody o ukončení účasti, tedy smlouvy uzavřené mezi všemi společníky, lze dovodit, že tento způsob zániku účasti na SRO připadá v úvahu pouze tehdy, má-li SRO dva a více společníků¹⁵. V případě jednočlenné SRO by totiž dohoda o ukončení účasti ani pojmově nepřicházela v úvahu. Nedodržení formálních požadavků dohody o ukončení účasti, stejně tak jako chybějící podpis některého ze společníků, by měl v souladu s ustanovením § 39 a § 40 OZ za následek neplatnost dohody pro rozpor se zákonem.

Ačkoli obchodní zákoník výslovně neuvádí, co by mělo být obsahem dohody o ukončení účasti, v praxi se lze setkat zejména s tím, že obsahem takové dohody je např. určení časového okamžiku, ke kterému účast zaniká, a dále způsob vypořádání, tj. výši a splatnost vypořádacího podílu odcházejícího společníka. Neurčí-li společníci okamžik, ke kterému účast na společnosti zaniká, je tímto dnem okamžik účinnosti dohody¹⁶. Případná absence výše uvedených obsahových náležitostí však nezpůsobuje dle mého názoru neplatnost dohody, neboť tyto nejsou výslovně obchodním zákoníkem vyžadovány.

Domnívám se, že dohodu o ukončení účasti na SRO lze v praxi považovat v podstatě za bezproblémovou, neboť je projevem svobodné vůle všech společníků. Toto tvrzení lze podložit mimo jiné absencí rozhodnutí NS v této oblasti.

Obdobné ustanovení jako § 149a ObchZ představuje ustanovení § 211 Návrhu ZOOK. Rovněž v tomto případě je ponechána pouze kusá úprava, k ukončení účasti na SRO však požaduje Návrh ZOOK vedle samotné dohody rovněž odevzdání kmenového listu, byl-li tento vydán (kmenový list by dle Návrhu ZOOK měl být cenným papírem, představujícím podíl společníka na SRO; zda dojde k jeho vydání či nikoli, zůstane na rozhodnutí společníků, které je zachyceno ve společenské smlouvě).

¹⁵ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 272.

¹⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník Komentář*, str. 464 nebo DVORÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 198.

2.2 *Převod obchodního podílu*

V praxi lze dle mého názoru za zřejmě nejběžnější způsob ukončení účasti společníka v SRO bez současného zrušení společnosti považovat převod obchodního podílu na základě smluvního ujednání mezi stávajícím společníkem a nabyvatelem obchodního podílu, kterým může být buď jiný společník, nebo třetí osoba. Úprava převodu obchodního podílu je obsažena v ustanovení § 115 ObchZ a stanoví částečně rozdílné podmínky pro převod obchodního podílu na jiného společníka (§ 115 odst. 1 ObchZ) a na třetí osobu (§ 115 odst. 2 ObchZ)¹⁷. Z uvedeného důvodu níže uvádím jednotlivá specifika těchto dvou případů odděleně. Domnívám se, že rozlišení podmínek pro převod na jiného společníka a třetí osobu lze považovat za určitý projev prvků osobní společnosti v SRO, neboť je zde takto kladen větší důraz na konkrétní osoby společníků, když pro převod na stávajícího společníka jsou v obchodním zákoníku nastaveny méně přísné podmínky (jedná se však o úpravu dispozitivní, není tedy vyloučeno tuto v rámci společenské smlouvy upravit).

2.2.1 **Převod obchodního podílu na jiného společníka**

Převod obchodního podílu na jiného společníka je dle ustanovení § 115 odst. 1 ObchZ obecně možný se souhlasem valné hromady společnosti. S ohledem na dispozitivní charakter tohoto ustanovení je však možné podmínky převodu obchodního podílu na jiného společníka v rámci společenské smlouvy upravit odlišně. Lze si tedy představit např. zakotvení jiného schvalovacího procesu, případně učinění převodu obchodního podílu zcela nepodmíněným, tj. umožnění převodu bez dalšího omezení. Převod obchodního podílu na jiného společníka však může být společenskou smlouvou rovněž vyloučen. Návrh ZOOK obsahuje odlišný přístup, kdy jeho ustanovení § 215 výslovně stanoví, že převod obchodního podílu na jiného společníka je možný bez dalšího, ledaže by společenská smlouva podmínila takový převod souhlasem orgánu společnosti.

Souhlas valné hromady, případně jiného orgánu společnosti dle společenské smlouvy, je v případě převodu obchodního podílu na jiného společníka spolu se

¹⁷ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právníkové osoby jako podnikatelé*, str. 194.

samotnou smlouvou o převodu obchodního podílu právní skutečností nezbytnou k tomu, aby mohly nastat účinky převodu obchodního podílu. Obchodní zákoník však neuvádí v případě uplatnění dispozitivní úpravy dle ustanovení § 115 odst. 1 ObchZ, že by bylo nezbytné získat souhlas valné hromady před uzavřením smlouvy o převodu obchodního podílu, nic tedy zřejmě nebrání tomu, aby byl udělen i následně. Tento závěr ostatně potvrzuje rovněž řada autorů v rámci odborné literatury. V takovém případě je souhlas valné hromady podmínkou účinnosti smlouvy o převodu obchodního podílu¹⁸. Uvedený názor by bylo možné podpořit rovněž skutečností, že následný souhlas valné hromady s převodem obchodního podílu zákonodárce výslovně umožní do budoucna dle ustanovení § 215 odst. 2 Návrhu ZOOK – toto ustanovení současně stanoví, že nedojde-li k udělení příslušného souhlasu ve lhůtě 6 měsíců od okamžiku uzavření smlouvy, nastávají účinky stejné jako v případě odstoupení od smlouvy, ledaže by smlouva stanovila něco jiného. V tomto ohledu přinese určitou další změnu ustanovení § 215 odst. 2 Návrhu ZOOK, podle kterého bude společník, který zamýšlel převést smlouvou obchodní podíl na jiného společníka, oprávněn vystoupit ze společnosti tehdy, bude-li příslušný orgán, jež má udělit souhlas, nečinný po dobu 6 měsíců, případně odmítne-li tento orgán bez udání důvodu souhlas udělit. Tímto fakticky tedy dojde k založení dalšího důvodu pro ukončení účasti společníka na SRO.

Rozhodování valné hromady společnosti o udělení souhlasu s převodem obchodního podílu není v souladu s ustanovením § 141 odst. 1 ObchZ rozhodnutím o změně společenské smlouvy, musí o něm však být pořízen notářský zápis. Z uvedeného tedy vyplývá, že valná hromada nerozhoduje při udělování souhlasu s převodem obchodního podílu dvouřetinovou většinou hlasů všech společníků dle ustanovení § 127 odst. 4 ObchZ, nýbrž prostou většinou hlasů dle ustanovení § 127 odst. 3 ObchZ. Povaha udělení souhlasu valné hromady s převodem obchodního podílu byla v minulosti předmětem sporů, které však byly vyřešeny novelami č. 370/2000 Sb. a č. 501/2000 Sb., jež zakotvily výše uvedené znění ustanovení § 141 odst. 1 ObchZ.¹⁹ Při hlasování o udělení souhlasu s převodem obchodního podílu není vyloučen

¹⁸ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1032.

¹⁹ Tamtéž, str. 1032.

z hlasování společník, který hodlá obchodní podíl převést, a to proto, že tento případ není uveden v taxativním výčtu dle ustanovení § 127 odst. 5 ObchZ.

Dojde-li k převodu obchodního podílu na jiného společníka, dojde ke spojení převáděného a stávajícího obchodního podílu, neboť v souladu s ustanovením § 61 odst. 1 ObchZ může mít každý společník pouze jeden podíl v SRO (což však nebude platit do budoucna dle Návrhu ZOOK, který připouští, aby měl jeden společník více podílů na téže SRO).

2.2.2 Převod obchodního podílu na třetí osobu

V případě převodu obchodního podílu na třetí osobu zvolil zákonodárce opačný přístup než v případě převodu na jiného společníka. Primárně se totiž předpokládá, že převod obchodního podílu na třetí osobu možný není, ledaže by společenská smlouva stanovila jinak - v tomto lze spatřovat určitý znak osobních společností, tedy mnohem užší provázání společnosti a osob společníků než v případě typické kapitálové společnosti - AS. Obchodní zákoník výslovně předpokládá možnost podmínění převodu obchodního podílu na třetí osobu souhlasem valné hromady, a to právě pro případy, kdy společenská smlouva převod podílu umožňuje. S ohledem na dispozitivní povahu ustanovení § 115 odst. 2 ObchZ lze však v rámci společenské smlouvy vyžadovat rovněž souhlas jiného orgánu společnosti než valné hromady, či od nutnosti udělení souhlasu valné hromady zcela upustit. Uvedené však platí pouze tehdy, má-li společnost více jak jednoho společníka. V případě jednočlenné společnosti je totiž dle ustanovení § 115 odst. 2 ObchZ obchodní podíl na třetí osoby převoditelný vždy. Z textu zákona však jednoznačně nevyplývá, zda je nezbytná v tomto ohledu změna společenské smlouvy v případě, kdy společenská smlouva převod obchodního podílu na třetí osobu vylučuje a následně dojde ke spojení obchodního podílu do jednoho, společnost má tedy jen jednoho společníka. Jan Dědič pro tento případ dovozuje, že změna společenské smlouvy nezbytná není, neboť převoditelnost obchodního podílu v takovém případě vyplývá přímo ze zákona. Po následném rozdělení obchodního podílu se však stává obchodní podíl znovu nepřevoditelný, případně převoditelný za splnění požadovaných podmínek, na třetí osoby, nedojde-li v tomto ohledu ke změně společenské smlouvy²⁰.

²⁰ Tamtéž, str. 1033.

Převoditelnost obchodního podílu může být v některých specifických případech omezena či dokonce vyloučena zvláštními právními předpisy. Tak je tomu například v případě SRO založené za účelem výkonu advokacie ve smyslu ustanovení § 15 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších právních předpisů. Dle tohoto ustanovení totiž může být společníkem předmětné společnosti pouze advokát, což fakticky znamená nemožnost převodu obchodního podílu na osobu odlišnou.

Uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu přes zákaz plynoucí ze společenské smlouvy či zvláštních právních předpisů by zakládalo absolutní neplatnost takové smlouvy pro rozpor se zákonem dle ustanovení § 39 OZ.

Rovněž v případě převodu obchodního podílu na třetí osobu spojuje Návrh ZOOK v ustanovení § 216 odst. 2 s neudělením souhlasu příslušného orgánu společnosti s převodem obchodního podílu ve lhůtě 6 měsíců od uzavření smlouvy důsledky odstoupení od smlouvy, ledaže tato stanoví jinak, a dle ustanovení § 216 odst. 3 umožňuje společníkovi vystoupit ze společnosti při neudělení souhlasu v dané lhůtě případně při odmítnutí udělení souhlasu bez udání důvodu.

2.2.3 Smlouva o převodu obchodního podílu

Obchodní zákoník upravuje kogentně formální náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu, kterými jsou: (i) písemná forma, (ii) prohlášení nabyvatele, který není společníkem, o přistoupení ke společenské smlouvě, příp. stanovám a (iii) úředně ověřené podpisy smluvních stran. V souvislosti s požadavkem úředně ověřených podpisů na smlouvě o převodu obchodního podílu vyvstává otázka, zda je nezbytné úřední ověření podpisů rovněž na plné moci udělené k uzavření smlouvy o převodu obchodního podílu. Tato otázka není v praxi jednoznačně zodpovězena²¹. Domnívám se však, že za analogického užití ustanovení § 31 odst. 4 OZ by měly být úředně ověřené podpisy vyžadovány rovněž na plné moci, finálně však bude muset být tato otázka vyřešena buď provedením legislativní změny, případně postojem NS. Návrh ZOOK tuto otázku dle mého názoru neřeší. Ačkoli by se mohlo jevit jako nadbytečné vyžadovat prohlášení nabyvatele, který není společníkem, o přistoupení ke společenské smlouvě,

²¹ ČECH, Petr. K některým úskalím převodu obchodního podílu: 2. část.

příp. stanovám v případě jednočlenné SRO, NS opakovaně konstatoval, že takové prohlášení je rovněž v tomto případě povinnou náležitostí smlouvy o převodu obchodního podílu, a to např. v rozhodnutí ze dne 24.4.2002, sp.zn. 29 Odo 264/2001 nebo ze dne 26.9.2006, sp.zn. 29 Odo 251/2006. Návrh ZOOK nebude nadále vyžadovat prohlášení o přistoupení ke společenské smlouvě, namísto toho konstruuje v ustanovení § 217 odst. 1 Návrhu ZOOK domněnku, že nabytím podílu nabyvatel přistupuje ke společenské smlouvě. Přístup předpokládaný dle Návrhu ZOOK považuji za vhodnější, neboť odstraňuje přílišný formalismus.

S ohledem na kusou až „*nedbalou*“²² úpravu smlouvy o převodu obchodního podílu v obchodním zákoníku je v případě absence úpravy v obchodním zákoníku nezbytné použít úpravu dle občanského zákoníku. Někteří autoři v rámci odborné literatury²³ poměrně kategoricky uvádějí, že pro převod obchodního podílu nelze aplikovat úpravu smluvních typů, tj. kupní a darovací smlouvy, dle občanského zákoníku. Tento závěr se však jeví ve světle rozhodovací praxe soudů a rovněž postoje některých jiných autorů jako minimálně nejednoznačný. Tak například Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 20.12.2005, sp.zn. 7 Cmo 519/2005 bez dalšího dospěl k závěru, že na úplatný převod obchodního podílu je vedle ustanovení § 115 ObchZ nutné aplikovat rovněž ustanovení § 409 až 470 ObchZ (tj. úpravu kupní smlouvy) a na neúplatný převod obchodního podílu rovněž ustanovení § 628 až 630 OZ (tj. úpravu smlouvy darovací). Uvedené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze tedy představuje kategorický závěr ohledně aplikovatelnosti úpravy daných smluvních typů, avšak přesně opačný než uvedený v rámci výše zmiňované odborné publikace. Takovýto kategorický závěr Vrchního soudu v Praze však je v rozporu s rozhodovací praxí NS²⁴, dle které je aplikace některých ustanovení daných smluvních typů na převod obchodního podílu nepřijatelná. V tomto ohledu považuji za vhodný postoj Petra Čecha²⁵, dle kterého je třeba aplikovat na úplatný převod obchodního podílu úpravu

²² DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 118.

²³ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným*, str. 73.

²⁴ Srov. např. rozhodnutí NS ze dne 5.4.2006, sp.zn. 29 Odo 221/2005 nebo ze dne 21.3.2007, sp.zn. 29 Odo 266/2005.

²⁵ ČECH, Petr. K některým úskalím převodu obchodního podílu: 2. část.

kupní smlouvy dle obchodního zákoníku a na neúplatný úpravu darovací smlouvy dle občanského zákoníku, avšak mělo by jít „spíše o aplikaci analogickou, navíc selektivní“, tj. aplikovat pouze taková ustanovení, která z povahy věci připadají v úvahu.

Smlouva o převodu obchodního podílu je tzv. absolutním obchodem ve smyslu ustanovení § 261 odst. 3 písm. a) ObchZ, což znamená, že se vždy řídí primárně ustanoveními části třetí obchodního zákoníku. Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník výslovně neuvádí, zda má být převod obchodního podílu úplatný či neúplatný, je nezbytné připustit obě tyto možnosti (k tomu více dále). Někteří autoři dokonce dovozují zcela logicky, že teoreticky připadá v úvahu rovněž směna obchodního podílu, ačkoli tento případ není v praxi příliš frekventovaný²⁶.

Ustanovení § 115 odst. 3 ObchZ neupravuje nad rámec výše uvedených požadavků jakkoli obsah smlouvy o převodu obchodního podílu. S přihlédnutím k požadavku na určitost právních úkonů dle ustanovení § 37 odst. 1 OZ lze však dovodit tyto základní obsahové náležitosti²⁷:

- (a) určení smluvních stran, tj. převádějícího a nabyvatele;
- (b) specifikaci převáděného obchodního podílu;
- (c) údaj o tom, zda je obchodní podíl převáděn úplatně či bezplatně; možnost jak úplatného tak bezplatného převodu obchodního podílu výslovně připustil rovněž NS ve svém rozhodnutí ze dne 20.6.2000, sp.zn. 32 Cdo 97/2000, když současně konstatoval, že uvedení skutečnosti, zda se jedná o úplatný či neúplatný převod, představuje podstatnou náležitost smlouvy o převodu obchodního podílu; absence takového ujednání by činila smlouvu neurčitou a tudíž neplatnou; a
- (d) v případě úplatnosti převodu výši úplaty.

Ujednání o výši úplaty v rámci smlouvy o převodu obchodního podílu může v praxi zakládat určité nejasnosti či dokonce působit neplatnost smlouvy o převodu

²⁶ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným*, str. 72.

²⁷ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1035 nebo DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 118.

obchodního podílu. V souladu s ustanovením § 38i odst. 1 písm. l) ObchZ se smlouvy o převodu obchodního podílu povinně zakládají do sbírky listin obchodního rejstříku. Je zcela zřejmé, že údaj o výši úplaty za převáděný obchodní podíl je citlivým údajem, na jehož zveřejnění zpravidla nemají smluvní strany jakýkoli zájem, což však naráží na skutečnost, že obchodní rejstřík je veřejně přístupný a každý do něj může v souladu s ustanovením § 28 odst. 1 ObchZ nahlížet a pořizovat z něj kopie či výpisy. V praxi tedy byla často tato situace řešena tak, že údaj o výši úplaty nebyl obsažen v textu samotné smlouvy o převodu obchodního podílu, a byl uveden pouze odkazem na jinou listinu, případně na ústní ujednání. Jak již bylo uvedeno výše, forma smlouvy o převodu obchodního podílu je povinně písemná, ústní sjednání, byť i části podstatné náležitosti smlouvy, by tedy mělo za následek absolutní neplatnost celé smlouvy dle ustanovení § 40 OZ. Řešením daného problému však může být právě uzavření dvou na sebe navazujících listin, tj. samotné smlouvy a přílohy obsahující ujednání o výši úplaty, přičemž do sbírky listin bude založena pouze ta, která výši úplaty neobsahuje. Tuto možnost výslovně připustil NS, a to opakovaně, konkrétně v rozhodnutí ze dne 5.4.2006, sp.zn. 29 Odo 221/2005 a v rozhodnutí ze dne 7.2.2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004. V takovém případě je však nezbytné jednak zachovat písemnou formu obou listin, jednak rovněž zajistit, aby byly obě listiny akceptovány současně, nikoli časově postupně, neboť následná změna či dodatek nemůže zhojit neplatnost původní listiny. Tento závěr potvrdil jak přímo NS, tak jej dovozují někteří autoři v rámci odborné literatury²⁸. K „zamaskování“ výše úplaty za převáděný obchodní podíl by mohlo dojít rovněž tak, že by došlo k uzavření simulované smlouvy o převodu obchodního podílu s uvedením nepravdivé výše úplaty a současně k uzavření zastřené smlouvy obsahující skutečnou výši úplaty. Tento postup je v zásadě možný, a to dle ustanovení § 41a odst. 2 OZ, je však nebytné, aby takovýto postup odpovídal vůli účastníků a současně aby byly splněny veškeré náležitosti zastřeného právního úkonu, což potvrdil rovněž NS ve svém rozhodnutí ze dne 22.3.2006, sp.zn. 29 Odo 3/2005.

Domnívám se, že úprava smlouvy o převodu obchodního podílu by si zcela jistě zasloužila širší úpravu v rámci obchodního zákoníku. Za situace, kdy je celá řada sporných otázek vyřešena judikaturou NS, nebrání dle mého názoru ničeho tomu, aby

²⁸ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným*, str. 77.

byly do textu obchodního zákoníku zakotveny např. podstatné náležitosti smlouvy o převodu obchodního podílu, případně výslovný odkaz na úpravu kupní či darovací smlouvy jako je tomu v případě smlouvy o převodu cenných papírů dle zákona o cenných papírech – jistou analogii lze totiž mezi převodem obchodního podílu a cenných papírů zcela jistě dohledat, jak ostatně připustil v některých svých rozhodnutích NS²⁹.

2.2.4 Účinky převodu obchodního podílu

Převod obchodního podílu se stává zpravidla účinným okamžikem účinnosti smlouvy o převodu obchodního podílu, zápis nabyvatele obchodního podílu jakožto nového společníka do obchodního rejstříku má tudíž pouze deklaratorní charakter. Účinnost převodu obchodního podílu však může být podmíněna udělením souhlasu valné hromady (viz výše), případně jinou skutečností určenou společenskou smlouvou, smluvními stranami či zvláštními právními předpisy – v takovém případě tedy dochází k účinnosti převodu splněním poslední z předmětných podmínek.

Účinky převodu obchodního podílu nastávají dle ustanovení § 115 odst. 4 ObchZ vůči společnosti, jak již v případě převodu na jiného společníka, tak na třetí osobu, dnem doručení účinné smlouvy o převodu obchodního podílu. Tato skutečnost má význam zejména pro to, od kdy je nabyvatel podílu vůči společnosti oprávněn vykonávat práva společníka s obchodním podílem spojená.

V praxi vyvstala rovněž otázka, je-li možné nabýt obchodní podíl od nevlastníka dle ustanovení § 446 ObchZ. Tuto možnost NS vyvrátil ve svém rozhodnutí ze dne 23.9.2008, sp.zn. 29 Cdo 2287/2008. Závěry NS obsažené v rozhodnutí dle předchozí věty však považuji za poněkud nekonzistentní s jinými závěry NS, dle kterých je možné obchodní podíl vydržet, a to za použití analogie s úpravou cenných papírů³⁰. Sám zákon o cenných papírech umožňuje za podmínek stanovených v ustanovení § 20 nabytí cenného papíru od nevlastníka při splnění podmínky dobré víry, která se navíc v pochybnostech předpokládá. Konstatoval-li tedy NS možnost určitého analogického užití úpravy zákona o cenných papírech na obchodní podíl v otázce vydržení,

²⁹ Např. rozhodnutí NS ze dne 28.8.2007, sp.zn. 29 Odo 1216/2005.

³⁰ Rozhodnutí NS ze dne 28.8.2007, sp.zn. 29 Odo 1216/2005.

domnívám se, že tímto otevřel prostor rovněž k analogickému použití ustanovení o možnosti nabytí od nevlastníka. Taková možnost by zcela jistě přispěla k právní jistotě účastníků obchodně právních vztahů, neboť by se nabyvatel obchodního podílu nevystavoval riziku, že k jím v dobré víře nabytému obchodnímu podílu v budoucnu uplatní nároky třetí osoba. S názorem NS se tedy v této otázce neztotožňuji.

Návrh ZOOK v zásadě zachovává principy převodu obchodního podílu tak, jak jsou nyní upraveny v obchodním zákoníku. S ohledem na skutečnost, že nově bude možné účast na SRO, resp. podíl na SRO, vázat na existenci kmenového listu (viz výše), upravuje nově Návrh ZOOK v ustanovení § 218 převod obchodního podílu s přihlédnutím k nutnosti převodu příslušného kmenového listu. Za podstatnou změnu je však nutno považovat skutečnost, že nově bude možné dle ustanovení § 141 odst. 2 Návrhu ZOOK, aby jeden společník vlastnil více podílů na jedné SRO, což dle současné úpravy ustanovení § 61 odst. 1 ObchZ možné není. Důsledkem tedy bude zejména to, že převod obchodního podílu nebude nadále nezbytně nutně znamenat zánik účasti daného společníka na SRO, a to tehdy, bude-li daný společník vlastnit i jiný než převáděný podíl na dané SRO.

2.3 Zrušení účasti soudem

Ačkoli obchodní zákoník, jak již bylo řečeno výše, neumožňuje vystoupení společníka z SRO na základě jednostranného právního úkonu, umožňuje ustanovení § 148 odst. 1 ObchZ, aby společník navrhl zrušení své účasti na společnosti soudem, a to tehdy, nelze-li na něm nadále spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval. Není-li tedy možné uzavřít dohodu o ukončení účasti či převést obchodní podíl smlouvou, představuje tento způsob poslední dobrovolnou možnost ukončení účasti společníka na SRO. Zrušení účasti na SRO soudem však není možné v případě jednočlenné SRO.

Aktivně legitimován k podání návrhu na zrušení účasti na SRO je vždy výlučně ten společník, který se zrušení účasti domáhá. Pasivně legitimovanou je poté daná SRO,

nikoli ostatní společníci³¹. Věcně a místně příslušným je dle ustanovení § 200e OSŘ krajský soud, u něhož je příslušná společnost zapsána v obchodním rejstříku.

Návrh na zrušení účasti musí být vždy odůvodněn, obchodní zákoník nicméně stanoví poměrně široké vymezení přípustného důvodu. Posouzení toho, zda na společníkovi nelze spravedlivě požadovat setrvání ve společnosti, je třeba provést individuálně v každém konkrétním případě s přihlédnutím ke všem okolnostem³². Důvodem pro zrušení účasti např. nejsou nepřekonatelné rozpory mezi společníky, neboť v takovém případě jde o důvod k podání návrhu na zrušení společnosti dle ustanovení § 68 odst. 6 písm. c) ObchZ.

Z rozhodovací praxe NS lze však rámcově vymezit, kdy je důvod pro zrušení účasti soudem dán a kdy nikoli. Spravedlivě tedy nelze po společníkovi SRO požadovat jeho další setrvání ve společnosti ve smyslu ustanovení § 148 odst. 1 ObchZ např. v těchto případech:

- (a) kdy došlo k porušení zákazu konkurence jiným společníkem a společnost nevyhověla návrhu dle ustanovení § 65 ObchZ (rozhodnutí NS ze dne 26.8.1997, sp.zn. 1 Odon 36/97);
- (a) kdy nedošlo k naplnění předmětu podnikání, a tudíž ani ke splnění účelu existence SRO či kdy nepřítomnost společníka znemožňuje výkon práv a povinností ostatních společníků vyplývajících ze společenské smlouvy (rozhodnutí Krajského soudu v Brně, č.j. 29/10 Cm 33/93); nebo

³¹ K tomu srov. např. rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31.1.1996, sp.zn. 3 Cmo 96/96: „Z toho lze jednoznačně dovodit, že v řízení o zrušení účasti společníka ve společnosti podle ustanovení § 148 odst. 1 věty první ObchZ má žaloba společníka směřovat vůči společnosti, v níž chce společník své členství rozhodnutím soudu ukončit.“

³² K tomu srov. např. rozhodnutí NS ze dne 29.6.2005, sp.zn. 29 Odo 1096/2004: „při rozhodování o ukončení účasti společníka ve společnosti ponechává zákon soudu velmi široké meze pro uvážení, jakou situaci lze charakterizovat jako situaci, za které nelze spravedlivě požadovat, aby společník setrval ve společnosti. Svěřeného širokého oprávnění musí proto soud využívat uvážlivě, zjistit řádně skutkové okolnosti věci, zvážit význam každé jednotlivé skutečnosti pro posouzení věci a dbát přitom, jak na to, aby odepřením uplatňovaného práva nedošlo k neodůvodněnému zásahu do poměrů navrhovatele, tak na to, aby jeho přiznáním nedošlo k neúměrnému zásahu do práv společnosti, popřípadě jejích společníků. Ochrana poskytovaná soudem se tedy musí vztahovat nejen na navrhovatele, ale i na společnost a ostatní společníky. V tom směru musí soud zejména dbát na to, aby újma způsobená kterékoli ze zúčastněných osob nebyla nepřiměřená, tj. aby důsledky zásahu do poměrů společnosti nebyly podstatně závažnější, než újma vzniklá navrhovateli z nepřiznání práva.“

- (b) kdy společenská smlouva vyžaduje osobní účast společníka, fyzické osoby, která není takové účasti schopna, případně kdy bude společník zvolen do veřejné funkce, která je neslučitelná s účastí na SRO³³.

Naproti tomu za důvod pro zrušení účasti dle ustanovení § 148 odst. 1 ObchZ nelze považovat situace:

- (a) kdy účast na řádně fungující společnosti způsobuje společníkovi stres zhoršující jeho zdravotní stav, aniž by k tomu přistoupily další důvody jako např. spory mezi společníky, problémy v hospodaření či pracovní přetížení (rozhodnutí NS ze dne 3.1.2001, sp.zn. 29 Cdo 2084/2000);
- (b) kdy došlo (i) k odvolání jednatele, který je současně společníkem, (ii) k ukončení pracovního poměru osoby, která je společníkem, případně (iii) k odmítnutí návrhu na odkoupení obchodního podílu ostatními společníky (rozhodnutí NS ze dne 11.11.2004, sp.zn. 29 Odo 194/2004); nebo
- (c) kdy došlo k podání trestního oznámení na společníka ze strany SRO (rozhodnutí NS ze dne 28.9.2006, sp. zn. 29 Odo 789/2005).

Ke zrušení účasti na společnosti dochází okamžikem právní moci příslušného rozhodnutí soudu.

Zrušení účasti na SRO soudem bude i nadále možné i po nabytí účinnosti Návrhu ZOOK za stejných podmínek, a to dle ustanovení § 213 Návrhu ZOOK.

2.4 Vyloučení společníka

Účast společníka na SRO může být ukončena rovněž nedobrovolně z podnětu samotné společnosti či valné hromady, a to vyloučením. Obchodní zákoník upravuje dva důvody pro vyloučení společníka SRO, konkrétně:

- (a) dle ustanovení § 113 odst. 4 ObchZ pro případ, kdy společník nesplní svou povinnost splatit vklad; a

³³ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1270.

- (b) dle ustanovení § 149 ObchZ pro případ, kdy společník porušuje závazným způsobem své povinnosti.

Zatímco v prvním případě rozhoduje o vyloučení valná hromada společnosti, v druhém případě je to soud. S ohledem na kogentní povahu předmětných ustanovení³⁴ není možné založit v rámci společenské smlouvy jiné než výše uvedené důvody pro vyloučení společníka, ustanovení společenské smlouvy zakládající další důvody pro vyloučení společníka by tedy bylo nutné považovat za neplatná³⁵. Rozhodnutím valné hromady může být ukončena účast společníka v SRO pouze dle ustanovení § 113 a § 121 ObchZ, jak výslovně dovedil NS ve svém rozhodnutí sp.zn. 1 Odon 36/97.

2.4.1 Porušení povinnosti splatit vklad

Kapitálová účast společníků na SRO je představována vklady, kterými je tvořen základní kapitál společnosti. Výše základního kapitálu, a odvozeně tedy i vkladů jednotlivých společníků, je ponechána na rozhodnutí zakladatelů SRO při dodržení minimálních limitů³⁶. Veškeré vklady musí být splaceny ve lhůtě stanovené společenskou smlouvou, nejpozději však ve lhůtě 5 let od vzniku společnosti. Nesplnění vkladové povinnosti představuje ohrožení činnosti a samotné existence SRO, neboť narušuje zásadu vytvoření a uchování základního kapitálu. Od povinnosti splatit vklad nelze společníka v souladu s čl. 12 Druhé směrnice osvobodit. Z těchto důvodů stanoví obchodní zákoník sankce za porušení vkladové povinnosti, konkrétně se jedná o úrok z prodlení ve výši 20 %, nestanoví-li společenská smlouva jinak, podstatnější sankci však představuje dle mého názoru zcela jistě možnost vyloučení společníka.

³⁴ Kogentní povaha předmětných ustanovení vyplývá z jejich povahy. Samotný obchodní zákoník blíže upravuje pravidlo pro odlišení kogentních a dispozitivních ustanovení pouze v rámci své třetí části. Povahu předmětných ustanovení je tedy nezbytné posuzovat dle obecných ustanovení OZ, konkrétně ustanovení § 2 odst. 3 OZ – k tomu viz BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným*, str. 4.

³⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník Komentář*, str. 462.

³⁶ Dle ustanovení § 108 odst. 1 musí základní kapitál SRO, tj. součet všech vkladů, činit minimálně 200.000,- Kč. Dle ustanovení § 109 odst. 1 musí vklad jednotlivých společníků činit minimálně 20.000,- Kč. Dle nové úpravy Návrhu ZOOK bude požadavek na minimální výši základního kapitálu v případě SRO zcela odstraněn, minimální vklad společníka bude dle ustanovení § 150 odst. 1 Návrhu ZOOK činit 1,- Kč.

Je-li společník v prodlení se splacením vkladu, může být ze strany společnosti vyzván pod pohružkou vyloučení ke splnění své vkladové povinnosti, a to ve stanovené lhůtě, která dle ustanovení § 113 odst. 3 ObchZ nesmí činit méně než tři měsíce. Předmětná výzva musí obsahovat upozornění, že při nesplnění vkladové povinnosti ve stanovené lhůtě může dojít k vyloučení ze společnosti – v případě absence tohoto upozornění bude výzva společnosti neplatná, avšak pouze relativně. Nedojde-li ve stanovené lhůtě ke splnění vkladové povinnosti, může být společník ze společnosti valnou hromadou vyloučen v tzv. kadučním řízení³⁷. V případě kadučního řízení se v souladu s ustanovením § 141 odst. 1 ObchZ nejedná o změnu společenské smlouvy, a proto není nezbytné, aby bylo rozhodováno kvalifikovanou většinou hlasů, o rozhodnutí valné hromady je však nezbytné pořídit notářský zápis. V případě kadučního řízení nevykonává hlasovací právo v souladu s ustanovením § 127 odst. 5 písm. b) ObchZ ten společník, o jehož vyloučení se rozhoduje.

Kaduční řízení vyvolává v praxi celou řadu otázek, jejichž zodpovězení přinesla až rozhodovací praxe NS. Například nebylo jisté, zda lze o vyloučení společníka rozhodnout v kadučním řízení v případě, kdy společník svou vkladovou povinnost splnil sice po uplynutí stanovené lhůty dle výzvy společnosti, ale před okamžikem rozhodnutí valné hromady o vyloučení. Tato otázka byla zodpovězena NS v rámci rozhodnutí sp.zn. 1 Odon 132/1997 ze dne 20.4.1998. NS v uvedeném rozhodnutí konstatoval, že ustanovení § 113 odst. 4 ObchZ není sankční povahy, nýbrž představuje ochranu třetích osob. Z tohoto důvodu není možné společníka SRO v rámci kadučního řízení vyloučit tehdy, splnil-li již svou vkladovou povinnost, a to zcela bez ohledu na to, zda tak učinil v rámci lhůty stanovené valnou hromadou, či po jejím uplynutí, neboť v takovém případě odpadl právní důvod k vyloučení společníka a jako sankci za jeho prodlení lze požadovat pouze úroky z prodlení. V případě prodlení společníka se splacením vkladu může valná hromada uplatnit vedle postupu dle ustanovení § 113 odst. 4 ObchZ rovněž postup dle ustanovení § 149 ObchZ (viz níže), rovněž v tomto případě je však nutné zachovat náležitosti výzvy ke splnění povinnosti dle ustanovení § 113 odst. 3 ObchZ.

Výše uvedený postup je aplikovatelný nejen při prvotním splacení vkladů, nýbrž rovněž při zvyšování základního kapitálu a při příplatkové povinnosti dle ustanovení

³⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 191 a násl.

§ 121 ObchZ. Naproti tomu však není zcela zřejmé, zda je možno kaduční řízení aplikovat rovněž v případě porušení povinnosti společníka dle ustanovení § 59 odst. 2 a 7 ObchZ. Dle těchto ustanovení vzniká (i) společníkovi, který se zavázal k poskytnutí nepeněžitěho vkladu, povinnost zaplatit společnosti hodnotu tohoto nepeněžitěho vkladu v penězích v případě, že na společnost nepřejde majetkové právo k předmětu nepeněžitěho vkladu i přesto, že se považuje tento za splacený, a dále (ii) společníkovi, který splatil nepeněžitý vklad, avšak hodnota tohoto nepeněžitěho vkladu nedosáhla v době vzniku společnosti částky stanovené při založení společnosti, povinnost uhradit společnosti v penězích předmětný rozdíl. Charakter uvedených povinností se v mnoha ohledech blíží povinnosti vkladové, obchodní zákoník však v případě ustanovení § 59 odst. 2 a 7 neobsahuje výslovný odkaz na kaduční řízení dle ustanovení § 113 odst. 4 ObchZ. Tato otázka nebyla doposud jednoznačně vyřešena ani v rámci rozhodovací praxe NS. V rámci rozhodnutí ze dne 14.1.2003, sp.zn. 32 Odo 879/2002 NS nepřímou připouští možnost kadučního řízení v případě porušení společníka dle ustanovení § 59 odst. 2 ObchZ, ve svém dalším rozhodnutí ze dne 5.2.2008, sp.zn. 29 Odo 760/2006 však výslovně uvádí, že *„povinnost k doplacení hodnoty nepeněžitěho vkladu podle ustanovení § 59 odst. 6 obch. zák. je zvláštní povinností odchylnou od povinnosti splatit vklad, a proto na ni úpravu prodlení se splacením vkladu nelze vztáhnout“*. Domnívám se, že kaduční řízení by mělo být připuštěno rovněž v případě porušení povinností souvisejících s nepeněžitým vkladem, neboť rovněž v těchto případech dochází k porušení povinností bezprostředně souvisejících s vkladovou povinností, a není proto dán jakýkoli důvod pro vyloučení možnosti užití kadučního řízení v těchto případech.

Kaduční řízení předvídá rovněž ustanovení § 159 Návrhu ZOOK. Nově však nemusí nezbytně nutně vyloučení společníka v kadučním řízení znamenat zánik účasti společníka na SRO, neboť se příslušné kaduční řízení může v souladu s ustanovením § 159 odst. 2 Návrhu ZOOK dotýkat pouze toho podílu, v souvislosti se kterým je společník v prodlení se splacením vkladu, půjde tedy o obdobnou situaci jako v případě převodu obchodního podílu (viz výše). Samotný Návrh ZOOK neupravuje povinnost SRO učinit vůči společníkovi, který je v prodlení, výzvu obsahující poučení o možných následcích, jak to nyní činí ustanovení § 113 odst. 3 ObchZ, odkazuje však na úpravu vyloučení člena spolku dle Návrhu OZ, konkrétně tedy jde o odkaz na ustanovení § 240 Návrhu OZ, dle kterého je nezbytné učinit výzvu a poskytnout přiměřenou lhůtu

k nápravě. Výzva však nebude nezbytná tehdy, nelze-li porušení povinnosti odčinit, nebo byla-li porušením povinnosti způsobena zvláště závažná újma. Oproti současné úpravě dojde rovněž k odstranění minimální délky lhůty k nápravě, která nyní činí dle ustanovení § 113 odst. 3 ObchZ 3 měsíce.

2.4.2 Závažné porušení povinností společníka

Ustanovení § 149 ObchZ umožňuje SRO domáhat se u soudu vyloučení společníka, který porušuje závažným způsobem své povinnosti, a to při splnění následujících předpokladů:

- (a) společník neplní danou povinností, ačkoli byl k tomu písemně vyzván;
- (b) společník byl písemně upozorněn na možnost vyloučení; a
- (c) s podáním návrhu souhlasí společníci mající vklady představující alespoň jednu polovinu základního kapitálu.

Na rozdíl od výše popsaného kadučního řízení (viz část 2.4.1), kdy dochází k vyloučení společníka rozhodnutím valné hromady, rozhoduje v tomto případě o vyloučení soud. Věcně příslušným soudem k podání návrhu na vyloučení společníka dle ustanovení § 149 ObchZ je krajský soud, a to dle ustanovení § 9 odst. 3 písm. g) OSŘ. Ohledně místní příslušnosti soudu lze v odborné literatuře nalézt určitý nesoulad názorů. Zatímco komentář k obchodnímu zákoníku Ivany Štenglové uvádí, patrně s přihlédnutím k ustanovení § 85a OSŘ, že by místně příslušným soudem měl být krajský soud určený dle obecného soudu společníka³⁸, Jan Dědič³⁹ odkazuje na ustanovení § 200e odst. 1 OSŘ, dle kterého je místně příslušným soud, u něhož je obchodní společnost zapsána v obchodním rejstříku. S ohledem na speciální povahu ustanovení § 200e odst. 1 OSŘ vůči ustanovení § 85a OSŘ se domnívám, že místně příslušným by měl být skutečně krajský soud, u něhož je příslušná společnost zapsána v obchodním rejstříku.

³⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník Komentář*, str. 462.

³⁹ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1280.

Zcela elementární podmínkou pro postup dle ustanovení § 149 ObchZ je porušení povinnosti společníka. Obchodní zákoník výslovně zakládá v podstatě pouze dvě povinnosti společníků SRO, a to povinnost vkladovou⁴⁰ dle ustanovení § 113 ObchZ a dále případnou příplatkovou povinnost⁴¹ dle ustanovení § 121 ObchZ. V případě porušení těchto povinností lze postupovat v rámci tzv. kadučního řízení (viz část 2.4.1)⁴². Obchodní zákoník tedy neuvádí, co je třeba rozumět povinnostmi společníka ve smyslu ustanovení § 149 ObchZ, pouze stanoví míru porušení („závažným způsobem“) a dále nepřímou uvádí, že se musí jednat o porušení opakované či soustavné⁴³, což lze dovodit z užitého slova „porušuje“. Co konkrétně je tedy závažným porušením, posuzuje v daném případě vždy soud⁴⁴. V praxi je poměrně běžné, že společník SRO je současně jednatelem. Z hlediska aplikace ustanovení § 149 ObchZ je v takovém případě nutné rozlišovat, kdy dané osobě vznikají povinnosti jakožto společníkovi a kdy jakožto jednatelem. Návrh na vyloučení společníka ze společnosti totiž nelze podat pro porušování povinností, které tomuto společníkovi plynou z jeho funkce jednatele⁴⁵, jak výslovně konstatuje Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 14.3.1995, sp.zn. 7 Cmo 89/94. V témže rozhodnutí Vrchní soud rovněž zodpovídá otázku, zda lze společníka SRO vyloučit pro jeho opakovanou a dlouhodobě trvající neúčast na valné hromadě společnosti, a to tak, že nikoli, neboť účast na valné hromadě společnosti je právem nikoli však povinností společníka. V rámci rozhodovací praxe NS byla rovněž zodpovězena otázka, zda se ustanovení § 149 ObchZ dotýká pouze povinností společníka stanovených zákonem, případně společenskou smlouvou. NS konstatoval ve svém rozhodnutí ze dne 31.1.2006, sp.zn. 29 Odo 1007/2005, že nikoli, neboť povinnost společníka může vyplývat rovněž „ze

⁴⁰ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnícké osoby jako podnikatelé*, str. 180.

⁴¹ Tamtéž, str. 184.

⁴² Domnívám se, že není vyloučeno, aby bylo postupováno dle ustanovení § 149 ObchZ rovněž v případě nesplnění vkladové či příplatkové povinnosti společníka, bylo by však nezbytné, aby byly respektovány podmínky ustanovení § 113 odst. 4 ObchZ.

⁴³ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1281.

⁴⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník Komentář*, str. 462.

⁴⁵ DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 195.

*zásad, na nichž je postaven obchodní zákoník, ze závazků převzatých společníkem vůči společnosti, případně z jiných právních skutečností*⁴⁶. V předmětném případě bylo porušení povinnosti společníka shledáno v porušení povinnosti loajality – konkrétně tím, že společnice „*místo aby jako společnice přispívala k rozvoji společnosti nebo alespoň umožnila její činnost – podnikání v nebytových prostorách (kde měla společnost provozovny), opakovaně, resp. soustavně komplikovala a později i znemožnila společnosti užívání nebytových prostor.*“⁴⁷ V daném případě odvolací soud konstatoval, že toto jednání společnice má dopad i na její účast ve společnosti, a to právě v souvislosti s možností vyloučení dle ustanovení § 149 ObchZ. Důvodem pro vyloučení společníka může být dále např. porušení povinnosti mlčenlivosti o skutečnostech týkajících se SRO, jak dovodil NS ve svém rozhodnutí ze dne 20.3.2003, sp.zn. 29 Odo 396/2002.

Další z podmínek dle ustanovení § 149 ObchZ je předchozí výzva společnosti upozorňující na možný následek porušování povinnosti společníka. V této souvislosti Vrchní soud v Olomouci ve svém rozhodnutí ze dne 15.2.1996, sp.zn. 3 Cmo 110/96 dovodil, že toto upozornění nemůže být nahrazeno ujednáním zakladatelů ve společenské smlouvě o možnosti vyloučení rozhodnutím valné hromady společnosti.

Na rozdíl od poučení o možných následcích nesplnění povinnosti, vyloučení, nestanoví obchodní zákoník požadavky na formu výzvy společnosti ke splnění předmětné povinnosti. S ohledem na předpokládané navazující soudní řízení, v jehož rámci bude společnost povinna prokázat splnění veškerých zákonných podmínek dle ustanovení § 149 ObchZ, je však vhodné zvolit písemnou formu.

Obchodní zákoník nesvěřuje rozhodování o podání návrhu na vyloučení společníka dle ustanovení § 149 ObchZ do působnosti valné hromady, rozhodují o něm tedy přímo společníci, kteří tak mohou tedy učinit i mimo valnou hromadu. Ohledně absence požadavku na formu tohoto rozhodnutí platí v plném rozsahu výše uvedené ohledně formy výzvy ke splnění povinnosti. Požadavek, aby o podání návrhu rozhodli společníci mající alespoň 50 % vkladu na základním kapitálu, fakticky znamená, že

⁴⁶ Rozhodnutí NS ze dne 31.1.2006, sp.zn. 29 Odo 1007/2005.

⁴⁷ Tamtéž.

tímto způsobem nelze vyloučit společníka majícího vklad odpovídající více jak 50 % základního kapitálu, neboť tento by jen stěží sám souhlasil se svým vyloučením.

Aktivní legitimaci k podání návrhu má přímo společnost, nikoli jednotliví společníci⁴⁸, pasivně legitimován je poté příslušný společník. Řízení o vyloučení společníka je vedeno dle ustanovení § 200e OSŘ, důkazní břemeno nese SRO⁴⁹. Účast na společnosti zaniká právní mocí rozhodnutí soudu.

Výše popsany způsob vyloučení společníka z SRO umožní do budoucna rovněž ustanovení § 212 Návrhu ZOOK.

2.5 Prohlášení konkursu na majetek společníka, zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku nebo pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu nebo vydání exekučního příkazu k postižení obchodního podílu

Způsoby zániku účasti společníka na SRO uvedené v předchozích kapitolách jsou podmíněny aktivním jednáním konkrétního subjektu (ať již společníka samotného, valné hromady či společnosti) směřujícím cíleně k zániku účasti společníka na SRO. Obchodní zákoník však váže zánik účasti na SRO i na celou řadu jiných skutečností jakožto jejich důsledek. V této části se věnuji zániku účasti na SRO v důsledku nepříznivých majetkových poměrů společníka, konkrétně pak z důvodu:

- (a) prohlášení konkursu na majetek společníka;
- (b) zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku;
- (c) pravomocného nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu společníka ve společnosti; a
- (d) vydání exekučního příkazu k postižení obchodního podílu společníka ve společnosti po právní moci usnesení o nařízení exekuce.

Návrh ZOOK nadále spojuje zánik účasti společníka na SRO pouze se skutečnostmi uvedenými výše pod písm. (a) a (b), viz ustanovení § 214 Návrhu ZOOK.

⁴⁸ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1280.

⁴⁹ K tomu srov. např. rozhodnutí Krajského soudu v Brně, č.j. 29/10 Cm 619/93-24.

2.5.1 Prohlášení konkursu na majetek společníka

Dle ustanovení § 148 odst. 2 ObchZ má prohlášení konkursu na majetek společníka stejné účinky jako zrušení účasti daného společníka na společnosti soudem. K prohlášení konkursu dochází rozhodnutím insolvenčního soudu⁵⁰ zpravidla společně s rozhodnutím o úpadku, a to za podmínek ustanovení § 148 InsZ, nelze-li postupovat dle § 148 InsZ, může dojít k prohlášení konkursu nejpozději ve lhůtě 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku, a to dle ustanovení § 149 InsZ. Prohlášení konkursu, jakožto způsobu řešení úpadku, je tedy jakýmsi druhým stupněm v rámci insolvenčního řízení, ke kterému je nezbytným předpokladem zjištění úpadku dlužníka, v našem případě společníka SRO.

Aby mohlo dojít ke zjištění úpadku, je nezbytné zahájit insolvenční řízení, které se v souladu s ustanovením § 97 odst. 1 InsZ zahajuje výlučně na návrh. Návrh na zahájení insolvenčního řízení může podat jak dlužník, tak věřitel. InsZ zná dvě formy úpadku, konkrétně:

- (a) platební neschopnost dle ustanovení § 3 odst. 1 InsZ; a
- (b) předlužení dle ustanovení § 3 odst. 3 InsZ, které však přichází v úvahu pouze v případě právnické osoby či fyzické osoby - podnikatele.

Dojde-li v rámci insolvenčního řízení k osvědčení úpadku nebo je-li tento zjištěn dokazováním, rozhodne insolvenční soud o úpadku dlužníka.

Jak bylo uvedeno výše, s prohlášením konkursu na majetek společníka SRO spojuje obchodní zákoník stejné účinky jako se zrušením účasti soudem. Tyto účinky nastávají v souladu s ustanovením § 245 odst. 1 InsZ dnem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku. Uvedené však neplatí dle ustanovení § 148 odst. 3 ObchZ v případě jednočlenné SRO, v takovém případě se však prohlášením konkursu stává obchodní podíl společníka součástí majetkové podstaty a práva společníka je oprávněn nadále vykonávat pouze insolvenční správce.

Jako určitou ochranu společníka, na kterého byl podán nedůvodný insolvenční návrh, obchodní zákoník umožňuje obnovení účasti společníka, která byla zrušena

⁵⁰ Dle ustanovení § 9 odst. 4 OSŘ je insolvenčním soudem místně příslušný krajský soud.

z důvodu prohlášení konkursu na majetek společníka, a to v případě, kdy dojde ke zrušení konkursu z jiného důvodu než splněním rozvrhového usnesení nebo proto, že majetek dlužníka je zcela nepostačující. V souladu s ustanovením § 308 InsZ se tedy může jednat o situace, kdy je konkurs zrušen:

- (a) není-li ani dodatečně osvědčen dlužníkův úpadek;
- (b) není-li přihlášený žádný věřitel a všechny pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené na roveň jsou uspokojené; a
- (c) navrhl-li tak dlužník a k návrhu připojil souhlas všech věřitelů a insolvenčního správce.

K obnovení účasti na společnosti výše popsaným způsobem však může dojít pouze tehdy, nebylo-li doposud naloženo s uvolněným obchodním podílem způsobem dle ustanovení § 113 odst. 5 a 6 ObchZ, tedy pouze v případech, kdy *„ještě nenastal stav, který je jen obtížně zvrátitelný, popřípadě jehož změna by významně zasáhla do práv třetích osob“*⁵¹. Došlo-li již k vyplacení vypořádacího podílu, obnoví se účast na společnosti pouze za podmínky, že společník nahradí do 2 měsíců společnosti vypořádací podíl.

2.5.2 Zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku

S ohledem na skutečnost, že obchodní zákoník spojuje s prohlášením konkursu na majetek společníka SRO důsledek zániku účasti na společnosti z důvodu majetkových poměrů společníka, je nezbytné spojit stejný důsledek rovněž se situací, kdy se daný společník sice nachází v úpadku, avšak o úpadku není rozhodnuto kvůli nedostatku majetku dlužníka.

V souladu s ustanovením § 144 InsZ zamítne insolvenční soud insolvenční návrh pro nedostatek majetku za splnění tam uvedených podmínek, jedná se např. o situace, kdy je dlužník obchodní společností zrušenou rozhodnutím soudu nebo ze seznamu majetku dlužníka, společníka, a ze šetření insolvenčního soudu vyplývá, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení.

⁵¹ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným*, str. 269.

Účast společníka v SRO zaniká z důvodu zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku právní mocí příslušného usnesení insolvenčního soudu.

2.5.3 Právomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu společníka

V souladu s ustanovením § 320 a 320a OSŘ je možné v rámci vykonávacího řízení podle části šesté občanského soudního řádu postihnout obchodní podíl společníka. Právní mocí o nařízení výkonu rozhodnutí zaniká dle ustanovení § 148 odst. 2 ObchZ účast společníka na společnosti.

Ohledně výkonu rozhodnutí platí obdobně možnost obnovy účasti na společnosti (viz část 2.5.1). V případě zániku účasti společníka na SRO z důvodu nařízení výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu však nelze aplikovat výjimku pro jednočlenné SRO jak je tomu v případě prohlášení konkursu, což lze dovodit z rozhodnutí NS ze dne 31.10.2006, sp.zn. 29 Odo 850/2006, které se sice týká vydání exekučního příkazu, avšak je dle mého názoru plně aplikovatelné rovněž na případ nařízení výkonu rozhodnutí.

2.5.4 Vydání exekučního příkazu k postižení obchodního podílu společníka

Vzhledem k tomu, že exekuční příkaz dle exekutorského řádu představuje alternativu k výkonu rozhodnutí dle OSŘ, má vydání exekučního příkazu k postižení obchodního podílu stejné důsledky jako výkon rozhodnutí. Ohledně možnosti obnovy účasti na společnosti v souvislosti s exekucí platí obdobně výše uvedené (viz část 2.5.1).

2.6 Smrt společníka fyzické osoby, zánik společníka, právnické osoby

Obchodní podíl je pojmově spojen vždy s existencí společníka, kterým může být jak fyzická, tak právnická osoba. V případě zániku společníka ať již smrtí fyzické osoby, či zánikem právnické osoby dochází zcela logicky k zániku účasti na společnosti.

2.6.1 Smrt společníka, fyzické osoby

Obchodní podíl je v souladu s ustanovením § 116 odst. 2 ObchZ obecně předmětem dědění. Možnost dědění obchodního podílu však může být vyloučena

společenskou smlouvu⁵², s výjimkou jednočlenné SRO – v případě takové SRO je příslušné ustanovení společenské smlouvy vylučující dědění obchodního podílu neaplikovatelné. Je-li dědění obchodního podílu společenskou smlouvou vyloučeno, přechází obchodní podíl na danou SRO, která s ním musí naložit v souladu s ustanovením § 113 odst. 5 a 6 ObchZ⁵³.

Dědění obchodního podílu může být vyloučeno rovněž v některých specifických případech zvláštními právními předpisy, jak je tomu například u SRO založených k výkonu advokacie dle zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších právních předpisů. V souladu s ustanovením § 15 odst. 7 tohoto zákona může být totiž dědicem obchodního podílu v takové SRO pouze advokát, čímž však není dotčeno právo dědiců na vyplacení vypořádacího podílu.

Nechce-li dědic ve společnosti setrvat, dává mu ustanovení § 116 odst. 2 ObchZ možnost, aby se ve lhůtě 3 měsíců od právní moci rozhodnutí soudu o dědictví domáhal zrušení své účasti na společnosti soudem. Důvodem zrušení účasti je v tomto případě pouze situace, kdy nelze po dědici spravedlivě požadovat, aby byl společníkem. Uvedená lhůta je lhůtou prekluzivní, po jejím uplynutí oprávnění dědice domáhat se zrušení účasti ve společnosti zaniká a může nadále postupovat pouze v souladu s ustanovením § 148 odst. 1 ObchZ (k tomu srov. část 2.3)

2.6.2 Zánik společníka, právnické osoby

V případě zániku právnické osoby, společníka, přechází obchodní podíl dle ustanovení § 116 odst. 1 na jejího právního nástupce. Přechod obchodního podílu na právního nástupce společníka, právnické osoby, lze však vyloučit společenskou smlouvou. V úvahu připadá rovněž omezení převoditelnosti obchodního podílu na právnické osoby u SRO se specifickým předmětem podnikání dle zvláštních právních předpisů, případně u konkrétních společníků, jak je tomu například v případě bank dle ustanovení § 17 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších právních předpisů.

⁵² DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 128.

⁵³ Tamtéž, str. 131.

2.7 Zánik společnosti

Pro úplnost uvádím rovněž zcela logický způsob zániku účasti na společnosti - tedy v případě zániku dané SRO, a to výmazem z obchodního rejstříku. Ukončení činnosti společnosti je stejně jako v případě jejího zahájení dvoufázové, kdy nejprve dochází ke zrušení společnosti a následně k jejímu zániku. Zrušení společnosti může být provedeno s likvidací či bez likvidace. Obecně je podmínkou zániku společnosti její likvidace, výjimku tvoří zejména případy, kdy má zanikající společnost právního nástupce⁵⁴, či v případě zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení z důvodu nedostatečného majetku dlužníka.

Ke zrušení společnosti může dojít buď přímo ze zákona v případech uvedených v ustanovení § 68 odst. 3 ObchZ, případně na základě rozhodnutí soudu, a to buď na návrh za podmínek dle ustanovení § 68 odst. 6 ObchZ, nebo i bez návrhu v zákonem stanovených případech. Jedním z důvodů pro zrušení společnosti je mimo jiné i porušení povinnosti dle ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ (k tomu blíže níže).

2.8 Důsledky ukončení účasti společníka v SRO

V souvislosti se zánikem účasti společníka na SRO vznikají v zásadě tři okruhy otázek, které je třeba vyřešit. Konkrétně se jedná o (i) naložení s obchodním podílem společníka, jehož účast na společnosti zanikla, dále o (ii) nárok příslušného společníka na vypořádací podíl a v neposlední řadě o (iii) změnu obsahu společenské smlouvy, ke které logicky změnou společníků dochází. Těmto otázkám se věnuji níže v samostatných blocích. Samotný obchodní zákoník neurčuje přesný okamžik, ke kterému k zániku účasti společníka na SRO dochází. Odborná literatura dovozuje, že tímto okamžikem je okamžik, kdy nastala právní skutečnost zakládající účinky zániku účasti⁵⁵. Tento závěr se zdá být logický a v praxi přijímaný. Tak například v případě zániku účasti na společnosti smrtí fyzické osoby jde tedy o den úmrtí a v případě zániku účasti zánikem právnické osoby okamžikem jejího výmazu z obchodního rejstříku.

⁵⁴ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnické osoby jako podnikatelé*, str. 235.

⁵⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Uvolněný obchodní podíl.

2.8.1 Uvolněný obchodní podíl

V důsledku zániku účasti společníka na SRO dochází v řadě případů k situaci, kdy vznikne tzv. uvolněný obchodní podíl, tedy obchodní podíl, který nenáleží žádnému ze společníků a není zřejmé, kdo by jej měl do budoucna držet. Z výše popsaných případů ukončení účasti společníka na SRO k tomu může dojít v případě:

- (a) dohody o ukončení účasti;
- (b) zrušení účasti soudem na návrh společníka;
- (c) vyloučením společníka v kadučním řízení, tj. při porušení vkladové či příplatkové povinnosti;
- (d) vyloučením společníka soudem pro porušení jiné povinnosti;
- (e) prohlášením konkursu na majetek společníka, zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku nebo pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu / vydáním exekučního příkazu totožného obsahu;
- (f) smrtí společníka fyzické osoby bez přechodu obchodního podílu na dědice nebo zánikem společníka právnické osoby bez přechodu obchodního podílu na právního nástupce.

Postup naložení s uvolněným obchodním podílem upravuje ustanovení § 113 odst. 5 a 6 ObchZ, které se sice primárně dotýká naložení s obchodním podílem v případě vyloučení společníka v kadučním řízení, avšak prostřednictvím odkazu je aplikovatelné rovněž na ostatní výše uvedené případy zániku účasti společníka na SRO (k tomu srov. ustanovení § 149a, 148 odst. 1, 149, 148 odst. 4 a 116 odst. 3 ObchZ). V minulosti nebylo zřejmé, zda lze postup dle ustanovení § 113 odst. 5 a 6 ObchZ aplikovat rovněž v případě porušení příplatkové povinnosti dle ustanovení § 121 odst. 1 ObchZ, neboť toto ustanovení ve znění účinném do 31.12.2000 odkazovalo pouze na přiměřené použití ustanovení § 113 odst. 2 až 4 ObchZ. Tento odkaz byl rozšířen na ustanovení § 113 odst. 2 až 6 ObchZ novelou č. 370/2000 Sb.

Obchodní podíl přechází okamžikem zániku účasti společníka na danou společnost. Jedná se tedy o určitou výjimku ze zásady, že SRO nenabývá vlastních

obchodních podílů. Tato zásada je vyjádřena v ustanovení § 120 ObchZ, avšak vztahuje se pouze na případy smluvního nabytí⁵⁶. Toto ustanovení způsobovalo v praxi určité výkladové nejasnosti ve svém znění účinném do 31.12.2000, neboť se zákaz nabývání vlastních obchodních podílů ze strany SRO dle tehdejšího znění neomezoval pouze na smluvní nabytí, nýbrž byl formulován jako bezvýjimečný – byl tedy v určitém rozporu s ustanovením § 113 odst. 5 ObchZ, dle kterého obchodní podíl přechází za určitých okolností, byť jen přechodně, na společnost. Tento rozpor byl rovněž odstraněn novelou č. 370/2000 Sb.

Zákon stanoví nadále jasná pravidla, jakým způsobem může být s takovýmto podílem nadále naloženo. Předmětný obchodní podíl může být primárně převeden na jiného společníka či na třetí osobu, a to rozhodnutím valné hromady. V takovém případě dochází k převodu obchodního podílu smlouvou o převodu obchodního podílu za podmínek ustanovení § 115 ObchZ⁵⁷. Nerozhodne-li však valná hromada od šesti měsíců ode dne zániku účasti společníka na společnosti o přechodu obchodního podílu, je valná hromada povinna rozhodnout buď (i) o snížení základního kapitálu o vklad vyloučeného společníka nebo (ii) o tom, že uvolněný obchodní podíl převezmou poměrně ostatní společníci.

Dle ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ může v důsledku porušení výše uvedené povinnosti dojít ke zrušení společnosti soudem, a to i bez návrhu. Tato formulace vyvolává hned dvě nejasnosti. Prvně by se mohlo z uvedené formy zdát, že z uvedeného důvodu je možné zrušit společnost rovněž na návrh. Zrušení společnosti na návrh je možné z důvodu uvedených v ustanovení § 68 odst. 6 ObchZ, porušení povinnosti dle ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ však mezi tyto důvody nepatří⁵⁸. Obchodní zákoník tedy neuvádí jakoukoli aktivně legitimovanou osobu k podání návrhu na zrušení společnosti v tomto případě, lze tedy dovozovat, že řízení o zrušení společnosti v tomto případě může iniciovat pouze soud⁵⁹. Jiní autoři, např. prof. Dědič, však dovozují

⁵⁶ DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*, str. 122.

⁵⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Uvolněný obchodní podíl.

⁵⁸ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1017.

⁵⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Uvolněný obchodní podíl.

opačný závěr, tedy, že řízení je možné zahájit rovněž na návrh, a to např. na návrh společníka, kterému v důsledku porušení povinnosti společnosti dle ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ nebyl vyplacen vypořádací podíl, neboť nedošlo ke vzniku jeho splatnosti. Domnívám se, že při respektování zásady soukromého práva, že každý může činit to, co zákon nezakazuje, je nutné připustit možnost zahájení řízení o zrušení společnosti rovněž na návrh. Dalším sporným bodem je formulace „*může zrušit*“. Někteří autoři odborné literatury⁶⁰ dovozují, že v případě dle ustanovení § 113 odst. 6 ObchZ nevzniká možnost, nýbrž povinnost soudu společnost zrušit, rovněž v tomto bodě lze uvést zcela opačné stanovisko prof. Dědiče, který výslovně uvádí, že „*povinností soudu však není SRO zrušit, neboť soud společnost zrušit může, ale nemusí*“⁶¹. V tomto ohledu bych se přiklonil spíše k názoru, že soud společnost v daném případě zrušit musí, neboť ponechání závadného stavu by bylo v přímém rozporu s pravidlem, dle kterého SRO nemůže nabývat vlastních obchodních podílů, případná nečinnost soudu by tedy teoreticky umožňovala neomezené trvání takového stavu. V souladu s ustanovením § 68 odst. 7 ObchZ soud nejprve stanoví společnosti lhůtu k odstranění důvodu pro zrušení, než přistoupí k případnému zrušení.

2.8.2 Vypořádací podíl

Jedním z oprávnění spojených s účastí na SRO je právo na vypořádací podíl pro případ zániku účasti. Způsob a výši vypořádacího podílu blíže upravuje obecně ustanovení § 61 odst. 2 až 4 ObchZ a konkrétně pro případ SRO ustanovení § 150 ObchZ. Výše vypořádacího podílu se určuje dle ustanovení § 61 odst. 2 ObchZ ke dni zániku účasti společníka na SRO ve společnosti, a to buď:

- (a) z vlastního kapitálu zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka na společnosti; případně
- (b) z čistého obchodního majetku na základě posudku znalce jmenovaného dle ustanovení § 59 odst. 3 ObchZ, a to v případech, stanoví-li tak společenská smlouva.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1017.

Výše vypořádacího podílu konkrétního účastníka se určí poměrem obchodních podílů, ledaže by společenská smlouva či stanovy stanovily něco jiného. Vypořádací podíl se vyplácí v penězích, nestanoví-li společenská smlouva či stanovy něco jiného.

Na splatnost vypořádacího podílu je nutno aplikovat speciální ustanovení dle § 150 odst. 3 ObchZ. V souladu s tímto ustanovením nastává splatnost vypořádacího podílu bez zbytečného odkladu poté, co došlo ke splnění povinnosti společnosti dle ustanovení § 113 odst. 5 a 6 ObchZ (k tomu viz výše) avšak pouze tehdy, splatil-li již společník celý svůj vklad. V opačném případě nastává splatnost až okamžikem splacení příslušného vkladu. Lhůta pro splatnost vypořádacího podílu může být společenskou smlouvou prodloužena, nikoli však zkrácena.

Právo na vypořádací podíl vzniká rovněž dědici společníka, pokud na tohoto nepřešel předmětný obchodní podíl.

V případě, kdy k zániku účasti na společnosti dochází v důsledku zrušení SRO, nevzniká společníkům nárok na vyplacení vypořádacího podílu, nýbrž likvidačního zůstatku, jehož výši a splatnost upravuje ustanovení § 75 ObchZ.

2.8.3 Změna společenské smlouvy

Podle ustanovení § 110 odst. 1 písm. b) ObchZ musí společenská smlouva obsahovat určení společníků společnosti. V souvislosti se změnou v osobách společníků zánikem účasti některého z nich tedy z povahy věci dochází rovněž ke změně společenské smlouvy. Ke změně společenské smlouvy dochází vždy *ex lege*, tedy ze zákona, není tedy nezbytné rozhodnutí valné hromady o změně společenské smlouvy. Tento závěr lze podložit zejména ustanovením § 141 odst. 1 ObchZ, podle kterého se nepovažuje rozhodnutí dle § 113 a § 115 ObchZ za rozhodování o změně společenské smlouvy. Obdobný závěr plyne rovněž z odborné literatury, ve vztahu k převodu obchodního podílu⁶². V souladu s ustanovením § 141 odst. 4 ObchZ je tedy jednatel společnosti povinen bez zbytečného odkladu poté, co se o změně dozvěděl, vyhotovit úplné znění společenské smlouvy a toto společně se souvisejícími listinami založit do sbírky listin příslušného rejstříkového soudu.

⁶² Tamtéž, str. 1033 a 1039.

3. UKONČENÍ ÚČASTI V AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI

AS bývá společně s SRO právní teorií označována za tzv. kapitálovou společnost. Zatímco charakter SRO je spíše smíšený, tj. nese jak prvky společnosti kapitálové, tak osobní (k tomu srov. úvod části 1), AS je beze vší pochybnosti výlučně kapitálovou společností⁶³. V případě AS ještě více než u SRO vystupuje do popředí její naprostá oddělenost od osob společníků - akcionářů⁶⁴. AS představuje samostatnou právnickou osobu. Kapitálová povaha AS se projevuje zejména v:

- (a) povinnosti vytvářet základní kapitál, jehož minimální výše musí dle ustanovení § 162 odst. 3 ObchZ činit 2.000.000,- Kč, je-li AS založena bez veřejné nabídky akcií a 20.000.000,- Kč v případě AS založené na základě veřejné nabídky;
- (b) absenci jakékoli formy ručení akcionářů za závazky AS⁶⁵; a
- (c) odpovědnosti AS za porušení svých závazků celým jejím majetkem⁶⁶.

Dle ustanovení § 154 odst. 1 ObchZ je základní kapitál AS rozvržen na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Akcie je cenným papírem ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 ZCP. Z uvedeného vyplývá, že účast na AS, a to zejména její vznik, trvání a zánik, je neodlučitelně spojena s vlastnictvím jedné či více akcií dané AS a vzniká či zaniká společně s převodem těchto akcií. Z hlediska převodů akcií je podstatné u akcií rozlišovat jejich podobu a formu.

Podoba akcie⁶⁷ může být dle ustanovení § 155 odst. 2 ObchZ buď (i) **listinná**, tedy v podobě „*textu (skripturního prohlášení), který má zákonem stanovený obsah*“

⁶³ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnické osoby jako podnikatelé*, str. 260.

⁶⁴ ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo: 3, Akciová společnost*, str. 19.

⁶⁵ Tamtéž, str. 19.

⁶⁶ Tamtéž, str. 19.

⁶⁷ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnické osoby jako podnikatelé*, str. 266.

zachycený emitentem na listině jako hmotným nosiči⁶⁸ nebo (ii) **zaknihovaná**, tj. v podobě „zápisu (skripturního prohlášení) zachyceného v zákonem stanovení evidenci vedeném Střediskem cenných papírů (pozn.: činnost Střediska cenných papírů převzal ke dni 2.7.2010 Centrální depozitář cenných papírů) či jinou pověřenou osobou⁶⁹, definici zaknihovaného cenného papíru nalezneme v ustanovení § 91 ZPKT. Návrh OZ do budoucna opustí pojem listinný cenný papír, když tento označuje pouze za cenný papír, pojem zaknihovaný cenný papír zůstává však dle Návrhu OZ zachován.

Úprava formy⁷⁰ akcie je obsažena v ustanovení § 156 ObchZ, dle kterého může být buď (i) **na jméno** nebo (ii) **na majitele**. S různými formami akcií je spojen odlišný proces při jejich převodu. V souvislosti s formou akcií považuji za vhodné upozornit na určitý terminologický nesoulad mezi obchodním zákoníkem a zákonem o cenných papírech, který někteří autoři odborné literatury považují dokonce za zavádějící⁷¹, s čímž se plně ztotožňuji. Zatímco obchodní zákoník rozlišuje mezi akciemi na jméno a na majitele, zákon o cenných papírech rozděluje cenné papíry dle formy na cenné papíry na doručitele, na řad, nebo na jméno. Výkladová pravidla pro užití zákona o cenných papírech v souvislosti s akciemi dle obchodního zákoníku obsahují ustanovení § 3 odst. 2 a 3 ZCP, dle kterých je nutno akcie na majitele ve smyslu obchodního zákoníku považovat za cenné papíry na doručitele ve smyslu zákona o cenných papírech a akcie na jméno ve smyslu obchodního zákoníku za cenné papíry na řad dle zákona o cenných papírech. Z uvedeného vyplývá, že akcie nemůže mít dle českého práva formu na jméno ve smyslu zákona o cenných papírech⁷², což lze odůvodnit zřejmě mimo jiné snahou o zjednodušení převodu akcií, neboť cenné papíry na jméno ve smyslu zákona o cenných papírech mohou být převáděny dle ustanovení § 19 ZCP pouze písemnou smlouvou. Určitý nesoulad v pojmosloví mezi obecnou

⁶⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena, Stanislav PLÍVA, Stanislava ČERNÁ, Zdeněk PŘIBYL, Jiří VÍT a Marie ZAHDARNÍČKOVÁ. *Obchodní právo: I. díl*, str. 345.

⁶⁹ Tamtéž, str. 346.

⁷⁰ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnícké osoby jako podnikatelé*, str. 266.

⁷¹ ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo: 3, Akciová společnost*, str. 134.

⁷² ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právnícké osoby jako podnikatelé*, str. 267 a 270.

úpravou cenných papírů a akcií je zachován i v případě Návrhu OZ a Návrhu ZOOK; dle ustanovení § 510 Návrhu OZ může být forma cenného papíru, stejně jako nyní, na doručitele, na řad nebo na jméno. Dle ustanovení § 271 Návrhu ZOOK se poté bude označovat akcie ve formě na doručitele jako akcie na majitele a akcie ve formě na řad jako akcie na jméno. Domnívám se, že uvedený terminologický nesoulad je zcela nadbytečný a že by v rámci novelizace předmětné úpravy mělo dojít k sjednocení termínů užívaných obecně pro cenné papíry a konkrétně pro akcie.

K ukončení účasti na AS může dojít především těmito způsoby:

- (a) převodem akcií;
- (b) v důsledku prodlení se splacením jmenovité hodnoty upsaných akcií;
- (c) v důsledku uplatnění práva na výkup účastnických cenných papírů;
- (d) snížením základního kapitálu, dojde-li k němu stažením akcií z oběhu;
- (e) zánikem AS; nebo
- (f) v souvislosti s nabídkou převzetí.

S ohledem na skutečnost, že nabídky převzetí jsou poměrně specifickou oblastí upravenou zvláštním právním předpisem, ZoNP⁷³, nevěnuji se dále v této práci tomuto způsobu ukončení účasti na AS.

3.1 Převod akcií

Převod akcií lze, obdobně jako převod obchodního podílu v případě SRO, považovat za nejčastější důvod zániku, resp. změny, účasti akcionáře na AS. V důsledku převodu akcií však nemusí vždy nutně dojít k zániku účastí na AS jako takové, neboť není vyloučeno, aby akcionář převedl pouze část akcií, v takovém případě tedy dochází pouze ke změně rozsahu účasti daného akcionáře na AS.

Konkrétní způsob převodu akcií je závislý na formě a podobě akcií. Bez ohledu na formu a podobu jsou však vždy akcie převáděny na základě smlouvy o převodu

⁷³ Do účinnosti ZoNP však byla tato úprava obsažena přímo v obchodním zákoníku, konkrétně v ustanoveních § 183b až 183h.

cenných papírů, která může být v souladu s ustanovením §13 ZCP buď úplatná, v takovém případě se řídí úpravou kupní smlouvy dle obchodního zákoníku, nebo neúplatná, a pak se řídí úpravou darovací smlouvy dle občanského zákoníku. S ohledem na skutečnost, že pro kupní smlouvu dle obchodního zákoníku ani pro darovací smlouvu dle občanského zákoníku, s výjimkou darovací smlouvy týkající se nemovitosti, není stanovena obligatorní písemná forma, může být rovněž smlouva o převodu cenných papírů uzavřena obecně v libovolné formě, nestanoví-li však dohoda stran jinak. Ustanovení § 19 ZCP, podle kterého musí mít smlouva o převodu listinného cenného papíru na jméno písemnou formu, není v případě akcií aplikovatelné, neboť jak již bylo uvedeno výše, formu akcií na jméno ve smyslu zákona o cenných papírech obchodní zákoník nepřipouští. Uzavření platné a účinné smlouvy o převodu cenných papírů je vždy nezbytným předpokladem pro převod akcií.

Převod akcií upravuje Návrh ZOOK rovněž odlišně pro případ akcií na majitele a akcií na jméno, konkrétně pak v ustanovení § 277 a násl. a § 282 a násl. a nově jako samostatnou kategorii upravuje převod akcií zaknihovaných v ustanovení § 283. Zakotvení samostatných pravidel pro převod zaknihovaných akcií souvisí s ustanovením § 271 odst. 4 Návrhu ZOOK, podle kterého se ustanovení o formě akcií nepoužije na zaknihované akcie. Systematiku Návrhu ZOOK v tomto ohledu považují za velmi praktickou, stejně tak jako vyloučení aplikace ustanovení o formě akcií na zaknihované akcie, neboť zaknihovaná akcie ze své povahy nemůže reflektovat, zda je vydána na jméno, majitele či řad; z tohoto důvodu popisují způsob převodu akcií níže za užití obdobné systematiky, tj. samostatně pro akcie na majitele, akcie na jméno a zaknihované akcie.

3.1.1 Převod akcie na majitele

Nejjednodušeji převoditelné jsou zcela jistě akcie na majitele, které jsou dle ustanovení § 156 odst. 7 ObchZ převoditelné neomezeně, tj. nelze jejich převoditelnost jakkoli omezit⁷⁴. Uvedené ustanovení je kogentní povahy, případná ustanovení stanov AS omezující převoditelnost akcií na majitele by tedy bylo nutné považovat za

⁷⁴ DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Petr Čech a Radim KŘÍŽ. *Akciové společnosti*, str. 115.

absolutně neplatná⁷⁵. V této souvislosti může v praxi vyvstat otázka, je-li možné v rámci stanov AS zakotvit předkupní právo pro akcionáře ve vztahu k akciím na majitele. V tomto ohledu se jeví jako zcela logický názor Jana Dědiče⁷⁶, dle kterého samotné zřízení předkupního práva neomezuje převoditelnost akcií, neboť jeho nerespektování nezpůsobuje neplatnost smlouvy o převodu akcií, a proto není důvod považovat příslušné ustanovení stanov za rozporné s ustanovením § 156 odst. 7 ObchZ. S tímto názorem se plně ztotožňuji, neboť opačný výklad by byl dle mého názoru příliš extenzivní.

Výše uvedené platí jak pro listinné, tak zaknihované akcie na majitele. V ostatních aspektech je však při zkoumání podmínek a způsobu převodu akcií na majitele nezbytné rozlišovat jejich podobu, v dalších odstavcích této části se tedy zaměřím na listinné akcie na majitele, ohledně bližších podrobností převodu zaknihovaných cenných papírů na majitele odkazuji na část 3.1.3 níže.

Samotný způsob převodu listinné akcie na majitele upravuje ustanovení § 17 ZCP, dle kterého k převodu listinné akcie na majitele dochází okamžikem jejího předání nabyvateli, nestanoví-li zákon či dohoda účastníku něco jiného. Současné znění § 17 ZCP tedy umožňuje za určitých okolností převést listinnou akcii na majitele, aniž by došlo k jejímu faktickému předání nabyvateli. Takový způsob převodu listinné akcie na majitele může být praktický zejména v případech, kdy převodce nemá předmětnou listinnou akcii na majitele v držení, např. tehdy, je-li předmětem úschovy u obchodníka s cennými papíry, v opačném případě by totiž bylo nezbytné, aby listinnou akcii na majitele nejdříve z úschovy převodce vyzvedl a následně tuto fyzicky předal nabyvateli. Tato možnost byla do ZCP zavedena novelou č. 152/1996 Sb., a to výslovně za účelem umožnění převodu listinného cenného papíru na majitele bez jeho fyzického předání mezi převodcem a nabyvatelem⁷⁷. Neaplikovatelnost ustanovení § 17 ZCP na

⁷⁵ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1489.

⁷⁶ Tamtéž, str. 1490.

⁷⁷ K tomu srov. důvodová zpráva k bodu 12 zákona č. 152/1996: „*Dosavadní právní úprava neumožňovala, aby se strany dohodly na tom, že listinný cenný papír je převeden okamžikem, kdy k tomuto převodu dojde např. mezi obchodníky s cennými papíry, aniž je cenný papír předán konečnému nabyvateli. Tím, že návrh novely zákona dohodu stran umožňuje, dojde k rychlejšímu vypořádání, zejména burzovních obchodů. Vždy však musí jít o cenný papír, který odpovídá smlouvě o převodu cenného papíru.*“.

zaknihované akcie na majitele je zřejmá již ze samotné povahy zaknihovaných akcií, u kterých není fakticky možné provést předání, neboť nejde o hmotný předmět.

V souvislosti s převodem listinných akcií na majitele, považuji za vhodné zmínit rovněž ustanovení § 20 ZCP, které spolu s několika dalšími ustanoveními tvoří výjimku z pravidla nemožnosti nabytí od nevlastníka⁷⁸. Dle tohoto ustanovení je možné nabýt cenný papír od osoby, která nebyla oprávněna tento cenný papír převést pokud:

- (a) zvláštní zákon nestanoví jinak – např. ustanovení § 16 ZSS, ve znění pozdějších právních předpisů (viz níže); a
- (b) nabyvatel byl v dobré víře, tj. nevěděl ani nemusel vědět, že převodce není oprávněn nakládat s předmětným cenným papírem. Dobrá víra se v případě pochybností předpokládá.

Ustanovení § 20 ZCP je aplikovatelné pouze na listinné akcie na majitele (k nemožnosti užití tohoto ustanovení na listinné akcie na jméno viz níže).

3.1.2 Převod akcie na jméno

Na rozdíl od listinných akcií na majitele obchodní zákoník umožňuje v ustanovení § 156 odst. 4 omezit, nikoli však vyloučit, převoditelnost akcií na jméno, a to v rámci stanov AS. Omezení převoditelnosti zákonem výslovně předpokládá i ustanovení § 18 odst. 2 ZCP. Omezení převoditelnosti může nabývat různých podob, zpravidla půjde o požadavek předchozího souhlasu určitého orgánu AS, může se však jednat rovněž o omezení spočívající v možnosti převést akcie pouze mezi určitými osobami, pouze za určitou cenu apod.⁷⁹ Samotné ustanovení § 156 odst. 4 ObchZ předpokládá právě omezení spočívající v nutnosti získání souhlasu orgánu AS, absence takového souhlasu způsobuje neúčinnost smlouvy o převodu akcií, nikoli její neplatnost. Naproti tomu nerespektování jiného omezení převoditelnosti akcií na jméno

⁷⁸ Resp. obecně se jedná o zásadu, podle které nikdo nemůže převést více práv, než sám má (*nemo ad alienum plus iuris transfere potest, quam ipse habet*). Nabytí od nevlastníka je možné dále rovněž dle ustanovení § 446 ObchZ a také v případě vydržení dle ustanovení § 134 OZ.

⁷⁹ DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*, str. 1457.

způsobuje neplatnost smlouvy o převodu akcií na jméno, ledaže by nabyvatel jednal v dobré víře.

Uvedené platí jak pro listinné tak zaknihované akcie na jméno. V otázce způsobu převodu akcií na jméno je v podrobnostech nezbytné rozlišovat jejich podobu. Následující odstavce této části se týkají pouze listinných akcií na jméno, v otázce způsobu převodu zaknihovaných akcií na jméno odkazují na část 3.1.3 níže.

Listinné akcie na jméno se dle ustanovení § 156 odst. 6 ObchZ převádí rubopisem a předáním, k účinnému převodu je tedy nezbytné, aby došlo ke splnění obou těchto náležitostí. Náležitostí rubopisu je identifikace osoby, na niž jsou akcie převáděny, tj. firma či název a sídlo v případě právnické osoby, nebo jméno a bydliště v případě fyzické osoby. V bližších podrobnostech je ohledně rubopisu odkázáno na příslušná ustanovení zákona směnečného a šekového.

V souvislosti s listinnými akciemi na jméno není možné aplikovat ustanovení § 20 ZCP, neboť je nutno aplikovat zvláštní předpis, konkrétně pak ustanovení § 16 ZSŠ, na jehož použití odkazuje v otázce rubopisu přímo ustanovení § 156 odst. 6 ObchZ. Nicméně rovněž ustanovení § 16 ZSŠ fakticky umožňuje nabytí listinné akcie na jméno od nevlastníka, a to tehdy, prokáže-li nabyvatel své právo k listinné akci na jméno nepřetržitou řadou rubopisů. Rubopisy je přitom nutné zkoumat pouze z formálního hlediska, nabyvatel není povinen zkoumat např. pravost podpisů předcházejících majitelů akcie⁸⁰. Uvedené však neplatí tehdy, nabytí-li někdo listinnou akci ve zlé víře, případně se při nabývání provinil hrubou nedbalostí.

K tomu, aby byl převod listinné akcie na jméno účinný vůči AS, tj. aby byl nabyvatel takové akcie oprávněn vůči AS vykonávat akcionářská práva, je nezbytné provést zápis o změně akcionáře v seznamu akcionářů.

3.1.3 Převod zaknihovaných akcií

Převod zaknihovaných akcií, ať již na jméno, či na majitele dříve upravoval zákon o cenných papírech a docházelo k němu prostřednictvím Střediska cenných papírů. Ke dni vstupu zákona o podnikání na kapitálovém trhu v účinnost převzal roli

⁸⁰ KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané otázky převodu směnek.

Střediska cenných papírů Centrální depozitář cenných papírů nicméně po dlouhou dobu pouze dle „papírového“ znění zákona o podnikání na kapitálovém trhu, nikoli fakticky. Činnost Centrálního depozitáře byla zahájena až ke dni 2.7.2010, zatímco účinnost zákona o podnikání na kapitálovém trhu nastala ke dni 1.5.2004. Během tohoto mezidobí tedy i nadále fungovalo Středisko cenných papírů dle již neúčinného znění zákona o cenných papírech, a to v souladu s přechodným ustanovením § 202 ZPKT.

Převody zaknihovaných akcií probíhají změnou zápisu v centrální evidenci cenných papírů vedené Centrálním depozitářem, případně osobami oprávněnými vést evidenci navazující na centrální evidenci cenných papírů. Tyto převody je nezbytné provádět prostřednictvím obchodníka s cennými papíry, tj. osoby ve smyslu ustanovení § 5 a násl. ZPKT. Obchodník s cennými papíry v takovém případě poskytuje investiční službu provádění pokynů týkající se investičních nástrojů na účet zákazníka ve smyslu ustanovení § 4 odst. 2 písm. b) ZPKT.

Okamžik převodu zaknihované akcie upravuje ustanovení § 96 ZPKT. Je-li zaknihovaná akcie vedena na účtu zákazníka dle ustanovení § 94 odst. 1 ZPKT, dochází k převodu vlastnictví v okamžik zápisu na účet zákazníka. V případě zaknihované akcie vedené na účtu vlastníka dle ustanovení § 94 odst. 1 ZPKT dochází k převodu vlastnictví v okamžiku zápisu na tento účet vlastníka. Příkaz k zápisu změn na účtu vlastníka či účtu zákazníka podává obchodník s cennými papíry, ledaže došlo k převodu na regulovaném trhu. V takovém případě podává příkaz k zápisu změn organizátor regulovaného trhu, případně provozovatel vypořádacího systému (zajišťuje např. rovněž Centrální depozitář cenných papírů).

Obdobně jako ustanovení § 20 ZCP a § 16 ZSŠ obsahuje ustanovení § 96 odst. 3 ZPKT možnost nabytí zaknihované akcie od nevlastníka, ledaže nabyvatel věděl nebo musel vědět, že převodce nebyl v okamžiku převodu oprávněn k nakládání s danou zaknihovanou akcií. Stejně jako v případě ustanovení § 20 ZCP se dobrá víra v pochybnostech předpokládá.

3.1.4 Převod akcií v některých speciálních případech

Bez ohledu na výše uvedené může být převoditelnost akcií omezena v případě specifických AS zvláštními zákony, resp. mohou zvláštní zákony klást požadavky na

osoby nabyvatelů takových akcií, případně mohou spojovat s nabytím účasti na určitých AS nutnost souhlasu určitého dohledového orgánu. Takováto omezení lze nalézt ve větší míře například u subjektů figurujících na finančních trzích, jako jsou banky, investiční společnosti, obchodníci s cennými papíry, pojišťovny apod. V případě bank lze nalézt určitá omezení jak v osobách akcionářů, tak v entitách, tj. rovněž AS, na kterých může banka nabývat účast. V případě finančních institucí je zpravidla spojen požadavek souhlasu dohlížejícího orgánu, konkrétně České národní banky, s nabytím tzv. kvalifikované účasti⁸¹. Například v případě bank však není s porušením povinnosti získat předchozí souhlas České národní banky s nabytím kvalifikované účasti na bance spojen důsledek neplatnosti či neúčinnosti smlouvy o převodu akcií, nýbrž nemožnost vykonávání některých akcionářských práv.

3.2 *Prodlení se splacením jmenovité hodnoty upsaných akcií*

Stejně jako v případě SRO dochází také u AS k „založení“ ve dvou fázích, a sice (i) založení a (ii) vznik. K založení AS dochází odlišným způsobem v závislosti na tom, zda je AS zakládána na základě veřejné nabídky akcií nebo bez ní. V případě založení AS na základě veřejné nabídky rozhoduje o založení společnosti v souladu s ustanovením § 171 odst. 1 písm. a) ObchZ ustavující valná hromada, která musí současně rozhodnout i o schválení stanov a orgánů AS. Je-li AS zakládána bez veřejné nabídky jedním či více zakladateli, dochází k založení společnosti dle ustanovení § 172 ObchZ již samotnou zakladatelskou listinou, resp. zakladatelskou smlouvou, tedy tak, jak předpokládá obecné ustanovení § 57 ObchZ. Vznik AS nastává v souladu s ustanovením § 62 ObchZ v obou případech ke dni zápisu do obchodního rejstříku.

K vytváření kapitálové účasti akcionářů na AS dochází rovněž ve dvou fázích. Budoucí akcionáři – upisovatelé, nejprve tzv. upíší akcie, tj. zavážou se ke splacení jejich jmenovité hodnoty a případného emisního ážia a až následně splatí odpovídající emisní kurs akcií tvořených jejich jmenovitou hodnotou a případným emisním áziem. Splacení emisního kursu akcie je tedy určitou analogií splacení vkladu v případě SRO. Pro splacení emisního kursu akcií stanoví obchodní zákoník, případně stanovy AS

⁸¹ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ, a kol. *Kurs obchodního práva Právníké osoby jako podnikatelé*, str. 509.

určité lhůty, jejichž nedodržení má obdobné negativní důsledky pro akcionáře, jako nesplacení vkladu v případě SRO, které mohou vyústit až v ukončení účasti na AS.

V souladu s ustanovením § 177 odst. 1 ObchZ je upisovatel, tj. budoucí akcionář, povinen splatit emisní kurs jím upsaných akcií ve lhůtě stanovené stanovami, nejpozději však do jednoho roku od vzniku AS. V důsledku porušení této povinnosti je upisovatel dle ustanovení § 177 odst. 2 ObchZ povinen hradit úrok z prodlení stanovený stanovami, případně ve výši 20 %. Vedle povinnosti platit úrok z prodlení však může dojít, stejně jako v případě SRO, rovněž k vyloučení upisovatele z AS v kadučním řízení. V první fázi je nezbytné, aby po uplynutí první lhůty ke splacení představenstvo AS vyzvalo příslušného upisovatele ke splacení emisního kursu v dodatečné lhůtě, která může být uvedena ve stanovách, případně se podpůrně užije lhůta 60 dnů dle ustanovení § 177 odst. 3 ObchZ, stanovy však mohou určit lhůtu delší i kratší⁸². Od této výzvy nemůže představenstvo upustit, resp. nelze takovou možnost upravit ve stanovách.⁸³ Na rozdíl od úpravy výzvy SRO dle ustanovení § 113 odst. 3 ObchZ nemusí výzva představenstva obsahovat upozornění na možné následky porušení povinnosti.

Uplyne-li dodatečná lhůta ke splacení emisního kursu aniž by upisovatel tento splatil, může jej představenstvo v souladu s ustanovením § 177 odst. 4 ObchZ z AS vyloučit, nejedná se však o povinnost představenstva. Důsledkem nesplacení emisního kursu v dodatečně poskytnuté lhůtě může být i jiné opatření předvídané zákonem či stanovami. Stanovy musí důsledky porušení povinnosti splatit včas upsané akcie obsahovat povinně, a to dle ustanovení § 173 odst. 1 písm. j) ObchZ. I kdyby stanovy umožňovaly představenstvu možnost volby mezi postupem v důsledku prodlení upisovatele se splacením emisního kursu akcií, musí dle ustanovení § 182 odst. 1 písm. d) ObchZ uplatnit kaduční řízení tehdy, požádá-li o to akcionář. Spolu s rozhodnutím o vyloučení musí představenstvo AS upisovatele vyzvat k vrácení zatímního listu v přiměřené stanovené lhůtě. Domnívám se, že rovněž v případě AS lze plně uplatnit závěry NS v rozhodnutí ze dne 20.4.1998, sp.zn. 1 Odon 132/97, podle kterých nemá kaduční řízení sankční povahu, a proto není možné vyloučit akcionáře, který splatil

⁸² DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl III. § 176 - § 220zb*, str. 1773.

⁸³ Tamtéž, str. 1773.

emisní kurs sice po uplynutí dodatečné lhůty k plnění, avšak před okamžikem rozhodnutí představenstva o vyloučení. Ačkoli se uvedené rozhodnutí NS vztahuje k SRO, obdobná povaha kadučního řízení u SRO a AS umožňuje dle mého názoru aplikaci tohoto rozhodnutí v plném rozsahu rovněž u AS.

Samotné rozhodnutí představenstva o vyloučení ze společnosti, resp. jeho doručení akcionáři, samo o sobě však nepůsobí zánik účasti na AS. K právním účinkům vyloučení dochází až okamžikem vrácení zatímního listu, případně upsáním akcií osobou určenou valnou hromadou poté, co bude příslušný zatímní list prohlášen za neplatný dle ustanovení § 177 odst. 5 ObchZ⁸⁴.

Ukončení účasti na AS výše popsáním způsobem se však týká pouze těch akcií, se splacením jejichž emisního kursu je upisovatel v prodlení, splatil-li tedy již u některých akcií emisní kurs v plném rozsahu, zůstává v příslušném rozsahu dále akcionářem AS, neboť AS nemůže požadovat vrácení akcií, případně je prohlásit za neplatné v souvislosti s prodlením akcionáře se splacením emisního kursu jiných akcií⁸⁵. V případě založení AS na základě veřejné nabídky musí být před okamžikem podání návrhu na zápis AS do obchodního rejstříku splaceno minimálně 30 % jmenovité hodnoty akcií, a to v souladu s ustanovením § 170 odst. 1 ObchZ. K ukončení účasti na AS by tedy postupem dle ustanovení § 177 odst. 4 ObchZ mohlo dojít pouze tehdy, pokud by takto splacená část emisního kurzu plně nekryla ani jednu akcií. Poněkud složitější situace je však v případě založení AS bez veřejné nabídky. Do účinnosti novely č. 126/2008 Sb., tj. do 30.6.2008, stanovilo ustanovení § 175 ObchZ jako jednu z podmínek pro podání návrhu na zápis AS do obchodního rejstříku splacení 30 % jmenovité hodnoty všech akcií, jejichž emisní kurs má být splacen peněžitými vklady, a úplné splacení veškerých nepeněžitých vkladů (konkrétně se jednalo o ustanovení § 175 odst. 1 písm. b) tehdy účinného znění obchodního zákoníku). Bylo tedy zřejmé, že bez ohledu na způsob založení AS, tj. na základě veřejné nabídky akcií či bez ní, bylo vždy nutné splatit před vznikem společnosti alespoň stanovenou část peněžitých vkladů a veškeré nepeněžité vklady. Ustanovení § 175 odst. 1 písm. b) tehdy účinného znění obchodního zákoníku však bylo novelou 126/2008 Sb. bez náhrady

⁸⁴ Tamtéž, str. 1774.

⁸⁵ Tamtéž, str. 1774.

vypuštěno. Nepeněžitě vklady musí být i nadále plně splaceny před podáním návrhu na zápis AS do obchodního rejstříku, a to v souladu s obecným ustanovením § 59 odst. 2 ObchZ. V případě založení AS bez veřejné nabídky akcií však současně účinné znění obchodního zákoníku jakkoli neukládá zakladatelům, aby splatili byt' v minimálním rozsahu peněžitě vklady před vznikem AS. Není zcela jisté, zda byl tento stav nastolen záměrně, či zda se jedná o legislativní chybu. S ohledem na ustanovení § 206 odst. 1 ObchZ upravující podmínky zápisu nové výše základního kapitálu do obchodního rejstříku v případě jeho zvyšování spočívající právě ve splacení alespoň 30 % jmenovité hodnoty nově upisovaných akcií by bylo možné argumentovat, že se skutečně jedná o legislativní chybu. Domnívám se totiž, že by bylo zcela absurdní takovou povinnost stanovit při zvyšování základního kapitálu avšak nikoli při prvotním zápisu výše základního kapitálu do obchodního rejstříku – tj. při vzniku společnosti. Uvedený názor by mohl být podpořen rovněž tím, že v případě SRO obchodní zákoník v ustanovení § 111 výslovně stanoví požadavek na splacení alespoň 30 % peněžitých vkladů před zápisem SRO do obchodního rejstříku. Domnívám se, že není jakéhokoli důvodu pro odlišnou úpravu v případě SRO a AS, zejména tehdy, když před novelou 126/2008 Sb. byla totožná úprava stanovena v případě AS. Důvodová zpráva k příslušné novele se touto otázkou jakkoli nezabývá, pouze konstatuje, že uvedená ustanovení byla zrušena pro rozpor s ustanovením § 200d OSŘ. Touto otázkou se nezabývá ani odborná literatura. Nicméně bez ohledu na skutečnost, zda se jednalo o záměr či legislativní chybu, je dle mého názoru dnes možné, aby došlo ke vzniku AS bez veřejné nabídky, aniž by byly splaceny jakkoli emisní kursy akcií (za předpokladu, že nejsou upisovány nepeněžitými vklady). V takovém případě tedy může dojít snadno k úplnému zániku účasti na AS v důsledku kadučního řízení dle ustanovení § 177 odst. 4 ObchZ.

Ustanovení § 177 ObchZ včetně možnosti vyloučení z AS se uplatní v souladu s ustanovením § 204 odst. 1 ObchZ obdobně i v případě zvyšování základního kapitálu. Bez dalšího v souvislosti se zvýšení základního kapitálu však logicky nemůže dojít k zániku účasti na AS, pouze může dojít ke snížení účasti na AS.

Úprava kadučního řízení je převzata rovněž do ustanovení § 353 a násl. Návrhu ZOOK.

3.3 *Uplatnění práva na výkup účastnických cenných papírů – squeeze out*

Zcela specifický způsob nedobrovolného ukončení účasti na AS představuje uplatnění práva na výkup účastnických cenných papírů, tzv. vytěsnění neboli squeeze-out, jehož úpravu nalezneme v ustanoveních § 183i až 183n ObchZ. Úprava squeeze-outu byla do českého právního řádu včleněna novelou č. 216/2005 Sb. s účinností od 3.6.2005 a následně pozměněna mimo jiné v souvislosti s přijetím ZoNP. Jedním z motivů přijetí úpravy squeeze-outu mělo být vyřešení situace spočívající v rozptýlení vlastnických vztahů na kapitálovém trhu v důsledku kupónové privatizace⁸⁶. V důsledku squeeze-outu může dojít pouze k zániku účasti menšinových akcionářů na AS, tj. takových akcionářů, kteří nejsou hlavním akcionářem, kterým se v souladu s ustanovením § 183 odst. 1 rozumí osoba vlastnící účastnické cenné papíry na AS:

- (a) jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % základního kapitálu dané AS a s nimiž jsou spojena hlasovací práva; a
- (b) s nimiž je současně⁸⁷ spojen alespoň 90 % podíl na hlasovacích právech na dané AS.

(dále jen „**Hlavní akcionář**“).

Smyslem vytěsnění je umožnit Hlavnímu akcionáři převzít veškeré akcie dané AS za situace, kdy nabyt takový podíl na hlasovacích právech, že menšinová akcionáři „nemají reálně žádnou možnost vnutit mu svoji vůli, resp. se jakkoliv prosadit na valné hromadě, popř. i mimo ni. Dochází tu tedy k situaci, kdy drobní vlastníci nemají žádný reálný vliv na společnost.“⁸⁸

V souvislosti s určením osoby Hlavního akcionáře může nastat problém v případě listinných akcií na majitele, neboť by bylo poměrně složité dokazovat, kdo je jejich vlastníkem. Dle odborné literatury⁸⁹ je nutné v tomto případě aplikovat

⁸⁶ HOLEC, Pavel, Karel ZUSKA a Pavel MEDEK. Squeeze out po česku.

⁸⁷ Novelou obchodního zákoníku č. 104/2008 Sb. byly podmínky stanoveny jako kumulativní.

⁸⁸ DVOŘÁK, Tomáš. Squeeze-out aneb má drobný akcionář důvod k pláči?

⁸⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník Komentář*, str. 589.

analogicky ustanovení § 156 odst. 7 ObchZ. S uvedeným názorem se plně ztotožňuji, neboť při nemožnosti analogického užití ustanovení § 156 odst. 7 ObchZ by v některých případech bylo fakticky nemožné určit osobu hlavního akcionáře. Na druhou stranu ustanovení o squeeze-outu mají chránit především menšinové akcionáře, případné zkomplikování postavení Hlavního akcionáře by tedy nemuselo nutně jít dle mého názoru proti smyslu právní úpravy.

Ustanovení o vytěsnění nelze v souladu s ustanovením § 5 odst. 4 zákona č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších právních předpisů, aplikovat v případě investičního fondu.

3.3.1 Svolaní valné hromady, přijetí usnesení

Hlavní akcionář je oprávněn kdykoli požadovat v souladu s ustanovením § 183 odst. 1 ObchZ svolání valné hromady, která by měla rozhodnout o přechodu všech účastnických cenných papírů na Hlavního akcionáře, čímž by fakticky došlo k zániku účasti všech ostatních akcionářů na dané AS. V souladu s ustanovením § 183j odst. 1 ObchZ musí dojít ke svolání valné hromady ve lhůtě 15 dnů od doručení žádosti Hlavního akcionáře (tato lhůta bude do budoucna zřejmě prodloužena na 30 dnů dle ustanovení § 384 odst. 1 Návrhu ZOOK). Ustanovení § 183j odst. 2 ObchZ stanoví náležitosti pozvánky na příslušnou valnou hromadu, konkrétně pak musí tato obsahovat:

- (a) rozhodné informace o výši protiplnění;
- (b) případné závěry znaleckého posudku, je-li tento vyžadován (viz níže);
- (c) výzvu zástavním věřitelům, aby sdělili existenci zástavního práva k účastnickým cenným papírům společnosti; a
- (d) vyjádření představenstva AS k přiměřenosti protiplnění.

Společnost je rovněž v souladu s ustanovením § 183j odst. 2 ObchZ povinna zpřístupnit stanovené informace akcionářům (zdůvodnění výše protiplnění, znalecký posudek, rozhodnutí České národní banky) ve svém sídle, a jsou-li její účastnické cenné papíry přijaty k obchodování na regulovaném trhu, rovněž způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Hlavní akcionář je povinen doručit AS společně s žádostí o svolání předmětné valné hromady rovněž zdůvodnění určení výše protiplnění, znalecký posudek a případně rovněž rozhodnutí České národní banky. Před samotným konáním příslušné valné hromady ukládá ustanovení § 183i odst. 5 ObchZ Hlavnímu akcionáři povinnost předat peněžní prostředky ve výši odpovídající navrhovanému protiplnění obchodníkovi s cennými papíry, bance nebo spořitelnímu a úvěrnímu družstvu a současně tuto skutečnost doložit dané AS. Toto opatření představuje určitou pojistku, že minoritní akcionáři skutečně dostanou schválené protiplnění⁹⁰, tedy že má Hlavní akcionáře potřebné peněžní prostředky k dispozici.

K přijetí usnesení valné hromady o přechodu účastnických cenných papírů na Hlavního akcionáře je nezbytný souhlas alespoň devíti desítin hlasů, a to v souladu s ustanovením § 183i odst. 2 ObchZ. Rozhodnutí valné hromady musí obsahovat určení Hlavního akcionáře, výši protiplnění a rovněž lhůtu pro poskytnutí tohoto protiplnění. O rozhodnutí valné hromady je nutné poříditi notářský zápis, jehož přílohu tvoří znalecký posudek, případně jiné zdůvodnění výše protiplnění.

3.3.2 Protiplnění, jeho výše a soudní přezkum

V důsledku uplatnění práva Hlavního akcionáře na výkup účastnických cenných papírů vzniká minoritním akcionářům v souladu s ustanovením § 183m odst. 1 ObchZ právo na protiplnění v penězích. Výši protiplnění určuje Hlavní akcionář, avšak je povinen zajistit, aby toto protiplnění bylo přiměřené, což dokládá znaleckým posudkem, který nesmí být starší než 3 měsíce ke dni doručení žádosti o svolání valné hromady, případně jiným způsobem – ačkoli obchodní zákoník explicitně neuvádí, kdy je nezbytný znalecký posudek a kdy lze přiměřenost protiplnění prokázat jiným způsobem, uvádí odborná literatura⁹¹ nepřímou, že znalecký posudek je nezbytný vždy, nestanoví-li zákon jinak, tj. pouze v případech dle ustanovení § 183m odst. 1 ObchZ. Uvedené tvrzení lze podpořit rovněž argumentem, že obdobnou úpravu zvolil zákonodárce v případě ustanovení § 383 odst. 1 Návrhu ZOOK. Protiplnění vyplácí v souladu s ustanovením § 183i odst. 5 ObchZ příslušná banka, obchodník s cennými papíry či

⁹⁰ Tamtéž, str. 590.

⁹¹ Tamtéž, str. 589.

spořitelni a úvěrní družstvo, u kterého Hlavní akcionář složil peněžní prostředky před konáním valné hromady. Výše protiplnění navržená Hlavním akcionářem nesmí být nikdy nižší, než kolik uvádí znalecký posudek, případně jiné zdůvodnění výše protiplnění.

S ohledem na citelný zásah do vlastnického práva minoritních akcionářů v důsledku uplatnění práva na výkup účastnických cenných papírů umožňuje obchodní zákoník minoritním akcionářům podrobit výši nabízeného protiplnění ze strany Hlavního akcionáře soudnímu přezkumu. Návrh na přezkum nabízeného protiplnění může být v souladu s ustanovením § 183k odst. 1 ObchZ podán od okamžiku obdržení pozvánky na valnou hromadu, nejpozději však ve lhůtě jednoho měsíce ode dne zveřejnění zápisu usnesení valné hromady do obchodního rejstříku. Není-li návrh podán v uvedené lhůtě, právo na soudní přezkum výše nabízeného protiplnění zaniká (dle ustanovení § 397 Návrhu ZOOK se uvedená lhůta prodlouží na 3 měsíce). V praxi je samozřejmě běžné, že návrh na soudní přezkum výše protiplnění podá více menšinových akcionářů najednou, resp. v časové posloupnosti. V takovém případě se každý další návrh na přezkoumání výše protiplnění považuje za přistoupení k prvnímu řízení⁹². V tomto ohledu považuji za velmi podstatné ustanovení § 183k odst. 3 ObchZ, podle kterého je rozhodnutí soudu přiznávající právo na jinou výši protiplnění pro Hlavního akcionáře a danou AS závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů, což jinými slovy znamená, že stačí, aby jeden minoritní akcionář uspěl s návrhem na určení nepřiměřenosti výše nabízeného protiplnění a Hlavní akcionář je povinen poskytnout odpovídající dorovnání výše protiplnění nikoli pouze tomuto jedinému minoritnímu akcionáři, nýbrž všem minoritním akcionářům. V této souvislosti se nabízí jedna v praxi dosud nevyřešená otázka, a sice zda Hlavní akcionář může zvrátit negativní důsledky ustanovení § 183k odst. 3 ObchZ tím, že s „žalujícím“ minoritním akcionářem uzavře po zahájení řízení dohodu o narovnání, čímž způsobí ukončení předmětného řízení. V takovém případě by totiž mohlo být pro Hlavního akcionáře mnohem výhodnější poskytnout danému minoritnímu akcionáři podstatně vyšší protiplnění, které by však bylo poskytnuto na základě dohody o narovnání, a nikoli na základě rozhodnutí soudu – nepůsobilo by tedy

⁹² Viz např. rozhodnutí NS ze dne 15.10.2010, sp.zn. 29 Cdo 4918/2009 nebo ze dne 26.10.2010, sp.zn. 29 Cdo 3856/2010.

vůči ostatním akcionářům, což by bylo výhodné za situace, kdy ostatní minoritní akcionáři návrh na přezkum přiměřenosti výše protiplnění nepodali a již uběhla prekluzivní lhůta k jeho podání. Ačkoli lze najít argumenty jak pro přípustnost (zejména sporná povaha daného řízení a s tím související oprávnění navrhovatele vzít návrh na zahájení řízení zpět, smluvní volnost stran spočívající v možnosti uzavření dohody o narovnání), tak pro nepřípustnost takového postupu (porušení zásady rovného přístupu ke všem akcionářům, obcházení smyslu ustanovení § 183k odst. 5 ObchZ), je v tomto ohledu dle mého názoru nezbytné vyčkat přístupu NS, který se k dané otázce doposud ve svých rozhodnutích přímo nevyjádřil. Uzavřením dohody o narovnání, dle které by Hlavní akcionář přiznal jednomu menšinovému akcionáři podstatně vyšší protiplnění, by se Hlavní akcionář mohl vystavovat riziku, že obdobné účinky jako rozhodnutí soudu přizná soud i takové dohodě o narovnání. V tomto ohledu považuji za vhodné přijetí odpovídající legislativní úpravy, která výše uvedenou otázku jasně zodpoví. Přikláněl bych se spíše k řešení, dle kterého není možné prostřednictvím uzavření dohody o narovnání obejít ustanovení § 183k odst. 5 ObchZ. Závaznost výše doplatku protiplnění ve vztahu ke všem menšinovým akcionářům by tedy dle mého názoru měla být spojena i s případnou dohodou o narovnání či jiným ujednáním mezi Hlavním akcionářem a příslušným minoritním akcionářem.

Ustanovení § 183n odst. 3 ObchZ stanoví, že za přiměřené protiplnění lze považovat rovněž protiplnění poskytnuté v rámci povinné či dobrovolné nabídky převzetí dle ZoNP, nabyli-li na jejím základě Hlavní akcionář alespoň 90 % všech účastnických cenných papírů a současně byl podán návrh na svolání valné hromady ve lhůtě 3 měsíců od konce doby závaznosti nabídky převzetí.

3.3.3 Přejedání účastnických cenných papírů

Dle ustanovení § 183i odst. 1 ObchZ je povinno představenstvo AS bez zbytečného odkladu po přijetí usnesení valné hromady o přechodu účastnických cenných papírů na Hlavního akcionáře podat návrh na zápis tohoto usnesení do obchodního rejstříku. Zveřejněním zápisu usnesení do obchodního rejstříku počíná běžet jednoměsíční lhůta, jejímž uplynutím dochází v souladu s ustanovením § 183l odst. 3 ObchZ k přechodu vlastnického práva k účastnickým cenným papírům

menšinových akcionářů na Hlavního akcionáře, tímto okamžikem tedy dochází k zániku účasti minoritních akcionářů na AS.

3.3.4 Zvláštní postup v případě cenných papírů obchodovaných na regulovaném trhu

S ohledem na skutečnost, že účastnické cenné papíry, které jsou obchodovány na regulovaném trhu, s sebou přináší celou řadu specifíků, upravuje § 183n ObchZ některé otázky související s přechodem takových účastnických cenných papírů na Hlavního akcionáře odlišně. Podstatnou odlišností je zejména další požadavek pro možnost přijetí usnesení valné hromady spočívající v nutnosti získání předchozího souhlasu České národní banky se zdůvodněním výše protiplnění. Pro vydání tohoto rozhodnutí má Česká národní banka dle ustanovení § 183n odst. 1 ObchZ 15 denní lhůtu, která může být prodloužena o dalších 15 dní. Ustanovení § 183n odst. 4 ObchZ ukládá příslušné AS povinnost informovat příslušného organizátora regulovaného trhu bez zbytečného odkladu o přijetí rozhodnutí valné hromady o přechodu účastnických cenných papírů.

V případě účastnických cenných papírů obchodovaných na regulovaném trhu se nevyžaduje znalecký posudek týkající se přiměřenosti protiplnění.

Samotný přechod vlastnického práva k účastnickým cenným papírům obchodovaným na regulovaném trhu upravuje ustanovení § 183n odst. 4 ObchZ odlišně od ostatních účastnických cenných papírů, a to konkrétně tak, že spojuje přechod vlastnického práva až s vyřazením příslušných účastnických cenných papírů z obchodování na regulovaném trhu.

3.4 *Snížení základního kapitálu stažením akcií z oběhu*

V souladu s ustanovením § 211 ObchZ může AS snížit svůj základní kapitál, vždy však s respektováním minimální výše základního kapitálu dle ustanovení § 162 odst. 4 ObchZ. Ke snížení základního kapitálu AS může dojít několika způsoby, přičemž jedním z nich je vzetí akcií z oběhu na základě losování dle ustanovení § 213b ObchZ. Tento způsob snížení základního kapitálu je možný pouze tehdy, umožňují-li to stanovy společnosti. Za vylosované akcie je povinna společnost poskytnout vždy

úplatu⁹³ ve výši přiměřené hodnotě akcií, přičemž tato přiměřenost musí být v souladu s ustanovením § 213b odst. 5 ObchZ doložena znaleckým posudkem.

3.5 Zánik AS

Zcela logickým způsobem zániku účasti na AS je, stejně jako v případě SRO, zánik samotné AS. Ukončení činnosti AS probíhá rovněž ve dvou fázích, kdy nejprve dojde ke zrušení a následně zániku AR, plně se tedy uplatní obecná ustanovení § 68 až 75b ObchZ. V důsledku zániku AS vzniká akcionářům nárok na vyplacení likvidačního zůstatku, a to konkrétně v případě listinných akcií jejich vrácením na výzvu likvidátora a v případě zaknihovaných akcií ke dni, kdy dojde z příkazu likvidátora ke zrušení akcií v evidenci zaknihovaných cenných papírů, tj. v evidenci Centrálního depozitáře cenných papírů.

⁹³ DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Petr Čech a Radim KŘÍŽ. *Akciové společnosti*, str. 574.

ZÁVĚR

Z hlediska podmínek a následku jednotlivých způsobů ukončení účasti lze spatřovat celou řadu odlišností mezi SRO a AS. Na základě výše uvedeného docházím k závěru, že celá řada těchto odlišností je způsobena odlišnou povahou SRO a AS když sice obě tyto jsou některou odbornou literaturou a rovněž Návrhem ZOOK označovány za společnosti kapitálové, ale SRO nese celou řadu prvků společnosti osobní. Snazší je zcela jistě ukončení účasti na AS, neboť se zde striktně projevuje oddělení osoby společníka a společnosti, účast na AS je vázána výlučně na vlastnictví akcie či akcií. Z hlediska ukončení účasti lze za jeden z původců odlišností mezi SRO a AS považovat skutečnost, že zatímco akcií může akcionář vlastnit několik, obchodní podíl na SRO může být v případě jedné osoby v souladu s ustanovením § 61 odst. 1 ObchZ pouze jeden. Zatímco tedy v případě AS dochází často ke změnám rozsahu účasti AS změnou počtu akcií, které daný akcionář vlastní, v případě SRO dochází zpravidla k nakládání s obchodním podílem jako celkem, a tudíž v důsledku naložení s obchodním podílem dochází zpravidla k ukončení účasti společníka na SRO. Tento stav však bude odstraněn vstupem Návrhu ZOOK v účinnost, který naopak mnohost obchodních podílů jednoho společníka na SRO připouští

Dovoluji si konstatovat, že ukončení účasti na SRO či AS s sebou přináší celou řadu doposud nikoli jednoznačně vyřešených otázek, jejichž odpovědi jsou v průběhu času formulovány praxí, zejména pak rozhodovací praxí Nejvyššího soudu České republiky. Změna úpravy dle Návrhu ZOOK vychází dle mého názoru ve velké míře ze stávajícího stavu a provádí pouze některé dílčí úpravy, některé sporné otázky ponechává bohužel bez jasné odpovědi. Domnívám se tedy, že v tomto ohledu je zcela jistě dostatek prostoru pro legislativní doplnění předmětné úpravy, konkrétně např. úpravy smlouvy o převodu obchodního podílu. Rovněž se domnívám, že by stálo za zvážení zakotvení možnosti nabytí obchodního podílu od nevlastníka v případě nabytí v dobré víře, neboť by tím zcela jistě došlo k upevnění právní jistoty nabyvatelů obchodních podílů. V neposlední řadě považuji za vhodné zmínit, že rovněž úprava squeeze-outu vykazuje určité mezery.

Seznam zkratek

Druhá směrnice	Druhá směrnice Rady ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších právních předpisů
Návrh OZ	vládní návrh zákona občanský zákoník
Návrh ZOOK	vládní návrh zákona o obchodních korporacích
NS	Nejvyšší soud České republiky
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších právních předpisů
ZCP	zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších právních předpisů
ZoNP	zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů (zákon o nabídkách převzetí), ve znění pozdějších právních předpisů
ZPKT	zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších právních předpisů

ZSŠ

zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších
právních předpisů

Použitá literatura

Odborné publikace

1. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-441-4.
2. ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo: 3, Akciová společnost*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-164-1.
3. DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl II. § 93 - § 175*. Praha: POLYGON, 2002. ISBN 80-7273-071-1.
4. DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník Komentář: Díl III. § 176 - § 220zb*. Praha: POLYGON, 2002. ISBN 80-7273-071-1.
5. DĚDIČ, Jan, Ivana ŠTENGLOVÁ, Petr Čech a Radim KRÍŽ. *Akciové společnosti*. 6., přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-587-2.
6. DVOŘÁK, Tomáš. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. aktualizované vydání. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-430-7.
7. DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. 3. přepracované vydání. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-344-7.
8. ELIÁŠ, Karel. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Prospektrum, 1997. ISBN 80-7175-047-6.
9. ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ, Jarmila POKORNÁ a kol. *Kurs obchodního práva Právnícké osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-391-4.
10. PELIKÁNOVÁ, Irena, Stanislav PLÍVA, Stanislava ČERNÁ, Zdeněk PŘIBYL, Jiří VÍT a Marie ZAHRADNÍČKOVÁ. *Obchodní právo: I. díl*. 2. přepracované vydání. Praha: CODEX BOHEMIA, 1998. ISBN 80-85963-2.

11. PELIKÁNOVÁ Irena, Stanislava Černá a kol. *Obchodní právo: 2, Společnosti obchodního práva a družstva*. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2006. ISBN 80-7357-149-8.
12. ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-055-3.

Odborné stati

1. BOGUSKÝ, Pavel. Společnost s ručením omezeným ve světle návrhu zákona o obchodních korporacích. *Epravo.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecnost-s-rucenim-omezenym-ve-svetle-navrhu-zakona-o-obchodnich-korporacich-75091.html>
2. ČECH, Petr. K některým úskalím převodu obchodního podílu: 1. část. *Právní rádce*. 2007 (5).
3. ČECH, Petr. K některým úskalím převodu obchodního podílu: 2. část. *Právní rádce*. 2007 (6).
4. ČECH, Petr. K převodu obchodního podílu. *Právní rádce*. 2007 (11).
5. DVOŘÁK, Tomáš. Squeeze-out aneb má drobný akcionář důvod k pláči?. *Právní fórum*. 2005(7).
6. HAVEL, Bohumil a Tomáš DOLEŽIL. A zase ten squeeze-out: úvahy nad interpretací § 183i a násl. *ObchZ. Právní rozhledy*. 2005(17).
7. HOLEC, Pavel, Karel ZUSKA a Pavel MEDEK. Squeeze out po česku. *Epravo.cz* [online]. 2005(33495) [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/squeeze-out-po-cesku-33495.html>
8. KORDAČ, Zbyšek. Je společník v s.r.o. „uvězněn“ navěky?. *Epravo.cz* [online]. 2007 [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/je-spolecnik-v-sro-uveznen-naveky-46763.html>

9. KOVAŘÍK, Zdeněk. Vybrané otázky převodu směnek. *Bulletin advokacie*. 2002(10).
10. PAULY, Jan. Novela zákona o cenných papírech: 6. Další hlavní elementy novely. *Právník*. 1996 (10).
11. ŠTENGLOVÁ, Ivana. Uvolněný obchodní podíl. *Obchodní právo*. 1998, (7).

Rozhodnutí

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24.4.2002, sp.zn. 29 Odo 264/2001
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.9.2006, sp.zn. 29 Odo 251/2006
3. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.6.2000, sp.zn. 32 Cdo 97/2000
4. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5.4.2006, sp.zn. 29 Odo 221/2005
5. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7.2.2006, sp. zn. 29 Odo 1241/2004
6. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.3.2006, sp.zn. 29 Odo 3/2005
7. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23.9.2008, sp.zn. 29 Cdo 2287/2008
8. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.8.1997, sp.zn. 1 Odon 36/97
9. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.6.2005, sp.zn. 29 Odo 1096/2004

10. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3.1.2001, sp.zn. 29 Cdo 2084/2000
11. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11.11.2004, sp.zn. 29 Odo 194/2004
12. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.9.2006, sp. zn. 29 Odo 789/2005
13. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1 Odon 132/1997 ze dne 20.4.1998
14. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.1.2003, sp.zn. 32 Odo 879/2002
15. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5.2.2008, sp.zn. 29 Odo 760/2006
16. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.1.2006, sp.zn. 29 Odo 1007/2005
17. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.3.2003, sp.zn. 29 Odo 396/2002
18. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31.10.2006, sp.zn. 29 Odo 850/2006
19. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15.10.2010, sp.zn. 29 Cdo 4918/2009
20. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.10.2010, sp.zn. 29 Cdo 3856/2010
21. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28.8.2007, sp.zn. 29 Odo 1216/2005
22. Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.3.2007, sp.zn. 29 Odo 266/2005

23. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14.3.1995, sp.zn. 7 Cmo 89/94
24. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 20.12.2005, sp.zn. 7 Cmo 519/2005
25. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 31.1.1996, sp.zn. 3 Cmo 96/96
26. Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15.2.1996, sp.zn. 3 Cmo 110/96
27. Rozhodnutí Krajského soudu v Brně, č.j. 29/10 Cm 619/93-24

Právní předpisy

1. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů
2. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších právních předpisů
3. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších právních předpisů
4. Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností, ve znění pozdějších právních předpisů
5. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších právních předpisů
6. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších právních předpisů
7. Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších právních předpisů
8. Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších právních předpisů
9. Zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů (zákon o nabídkách převzetí), ve znění pozdějších právních předpisů
10. Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších právních předpisů

11. Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších právních předpisů
12. Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších právních předpisů
13. Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších právních předpisů
14. Druhá směrnice Rady ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření

Návrhy právních předpisů

1. Vládní návrh zákona o obchodních korporacích
2. Vládní návrh zákona občanský zákoník

Ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti - abstrakt

Záměrem této diplomové práce je shrnutí a analýza vybraných možností ukončení účasti ve společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, společně s posouzením souvisejících důsledků takového ukončení. Zaměřil jsem se zejména na aktuální právní úpravu, zejména na obchodní zákoník, nicméně jsem vzal v potaz rovněž rozhodovací praxi Nejvyššího soudu České republiky. Při přípravě této diplomové práce jsem rovněž přihlédl k připravované nové úpravě v rámci návrhu zákona o obchodních korporacích.

Tato diplomová práce se skládá z úvodu, tří kapitol a závěru, přičemž druhá a třetí kapitola představují samotný obsah práce, neboť se věnují dvěma nejvíce obvyklým typům obchodních společností v České republice – společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. Kapitola první představuje stručný obecný úvod do problematiky účasti na obchodní společnosti.

Kapitola dvě je tvořena osmi částmi. Část 1 – 7 se zabývá jednotlivými konkrétními způsoby ukončení účasti na společnosti s ručením omezeným (dohoda, převod obchodního podílu, ukončení účasti soudem, vyloučení, insolvence a exekuce, smrt a zánik) a část 8 popisuje důsledky takového ukončení, jako zejména otázky týkající se vypořádacího podílu a úpravy společenské smlouvy.

Kapitola tři je tvořena pěti částmi, přičemž každá z nich se dotýká jednoho specifického důvodu pro ukončení účasti v akciové společnosti (převod akcií, vyloučení, vytěsnění, snížení základního kapitálu a zánik společnosti).

Závěr této diplomové práce je takový, že ačkoli je společnost s ručením omezeným společně s akciovou společností označována za tzv. kapitálovou společnost, jsou zde značné rozdíly v otázce ukončení účasti na každé z těchto společností. Ačkoli nová předpokládaná úprava (zákon o obchodních korporacích) přináší některé drobné úpravy v otázce ukončení účasti na společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, bude i nadále nezbytné bez přijetí dalších legislativních změn dořešit některé nejasné otázky výkladovou praxi Nejvyššího soudu České republiky.

The termination of membership in a Limited Liability Company and Joint Stock Company - abstract

The purpose of this thesis is to summarize and analyze selected possibilities of termination of membership in a Limited Liability Company and Joint Stock Company together with related consequences of such termination. I have aimed especially to the actual legal regulation contained mostly in the Czech Commercial Code however taking into consideration the decision making practice of the Czech Supreme Court as well. Within the writing of this thesis I have also reviewed upcoming new regulation contained within the Act on Business Corporation.

The thesis is composed of foreword, three chapters and conclusion, where the second and third are most important ones as they deal with the two most usual kinds of business corporation in the Czech Republic – Limited Liability Company and Joint Stock Company. The first chapter represents general foreword in respect of the membership in a corporation.

Chapter two is composed of eight parts. Part 1 – 7 deals with specific reasons for termination of membership in a Limited Liability Company (agreement, transfer of business interest, court-ordered termination, expulsion, bankruptcy and distraint, death and winding-up) and part 8 deals with consequences of such termination as settlement share or modification of the Articles of Association.

Chapter three is composed of five parts, each dealing with one specific reason for termination of membership in a Joint Stock Company (transfer of shares, expulsion, squeeze-out, reduction of the registered capital and winding-up of the company).

Conclusion of this thesis is that although the Limited Liability Company is together with the Joint Stock Company considered as so called capital companies, there are quite significant differences in termination of membership in each of respective companies. Although the new anticipated regulation (Act on Business Corporation) shall bring some minor changes, it will be without further legislation changes still necessary to resolve some unsolved problematic issues related to the termination of membership in a Limited Liability Company and Joint Stock Company through the decision making practice of courts, especially of the Supreme Court.

Termination of membership in a Limited Liability Company and Joint Stock Company

Společnost s ručením omezeným, akciová společnost, ukončení účasti

Limited Liability Company, Joint Stock Company, termination of membership